

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

"Kun vaan itse ottaa ittestään irti et lähtee"

Ikäihmisten osallisuus Kyttälänkylä -projektissa

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön

koulutusohjelma (210 op)

Marraskuu 2011

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Kerttu Ojalehto	Sivumäärä 49 ja 2 liitesivua
Työn nimi "Kun vaan itse ottaa ittestään irti et lähtee" Ikäihmisten osallisuus Kyttälänkylä-projektissa	
Ohjaava(t) opettaja(t) Jukka Määttä	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Tampereen Kaupunkilähetys ry/ Kyttälänkylä -projekti Maarit Kurumäki	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyöni tavoitteena on tutkia ikäihmisten osallistumisen kokemuksia ja osallisuutta Tampereen Kaupunkilähetys ry: n Kyttälänkylä -projektin toiminnoissa. Toiseksi työ pyrkii löytämään keinoja, joilla edistää ikäihmisten osallisuutta jatkossa projektin toiminnoissa. Opinnäytetyöni tilaaja on Kyttälänkylä -projekti, joka vuosina 2009-2011 toimii Tampereen Kyttälän kaupunginosassa tarkoituksenaan kehittää alueen yhteisöllisyyttä ja lisätä ikäihmisten sosiaalista vuorovaikutusta.</p> <p>Projektin taustalla on ajatus ikäihmisten sosiokulttuurisesta innostamisesta, joka on Suomessa vielä nuori työskentelyote. Sen yhtenä lähtökohtana on ikäihmisten osallistumisen lisääminen ja osallisuuden kehittyminen. Ikäihmisistä ja osallisuudesta on tehty viime aikoina useita tutkimuksia mutta vapaaehtoistyötä lukuun ottamatta ikäihmisten osallisuuden kehittämistä ei. Työssäni yhdistyvät ikäihmiset ja heidän osallisuutensa kehittämisen tutkiminen sosiokulttuurisen innostamisen kehyksissä, mistä ei ole monia aikaisempia tutkimustöitä.</p> <p>Tutkimusote on kvalitatiivinen. Tutkimus toteutettiin haastattelemalla seitsemää ikäihmistä. Kyseessä oli teemahaastattelu, jossa kuuden ihmisen kohdalla tutkittiin osallistumisen kokemuksia ja yhden henkilön kohdalla keskityttiin miksi osallistuminen toimintoihin on jäänyt. Haastattelujen analysointikeinoina käytettiin teemoittelua ja tyyppittelyä. Osallistumisensa ja sille annettujen merkitysten mukaan ikäihmiset jakautuvat kolmeen eri osallistujatyyppiin, joita ovat aktiivinen, valikoiva ja muualle sitoutunut. Ikäihmisten osallisuutta toiminnoissa ilmentää se, että jokainen haastateltava pitää toimintoja tärkeinä ja kaikilla on motivaatiota ottaa osaa. Osa haastateltavista tuntee myös olevansa Kyttälänkylän jäsen ja voivansa vaikuttaa toimintoihin. Kaikille yhteisenä kokemuksena on oma vastuu osallistumisestaan.</p> <p>Ikäihmisten osallisuutta edistäviksi asioiksi nousevat vertaisuus, toimintojen läheisyys, erilaiset mahdollisuudet osallistua ja työntekijöiden suhtautuminen ikäihmisiin ja kyky innostaa ihmisiä. Uusien ihmisten mukaan saamiseksi ja vertaisuuden tukemiseksi ehdotetaan etsivän työn kehittämistä ikäihmisten kanssa. Etsivää työtä tekisi innostajatyöryhmä. Se koostuisi Kyttälän alueen eri talojen vapaaehtoisista ikäihmisistä, jotka rohkaisevat toisia ikäihmisiä käymällä heidän kotonaan ja kertomalla toiminnoista.</p> <p>Tutkimuksen tuloksia hyödynnetään projektin RAY:lle tehtävässä loppuarvioinnissa ja sen pääasiallinen merkitys onkin projektin toimintojen edistämässä ikäihmisten osallisuutta kehittävään suuntaan. Samalla tutkimukseni soveltuu muidenkin ikäihmisille suunnattujen projektien toimintojen arviointiin ja kehittämiseen ikäihmisten osallisuuden osalta.</p>	
Asiasanat ikääntyminen, osallisuus, osallistuminen, sosiokulttuurinen innostaminen	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Kerttu Ojalehto	Number of Pages 51
Title "Kun vaan itse ottaa ittestään irti et lähtee" Elderly people`s inclusion in Kyttälä village project	
Supervisor(s) Jukka Määttä	
Subscriber and/or Mentor Tampereen Kaupunkilähetys ry/ Kyttälänkylä -projekti Maarit Kurunmäki	
Abstract <p>The purpose of this study was to examine elderly people`s experiences of their participation and inclusion in activities of Kyttälä village project organized by Tampere City Mission. Another goal was to explore measures to promote inclusion of elderly people in the project. The study was commissioned by Kyttälä village -project. The aim of the three year project is to develop Kyttälä area`s communality by improving social interaction among elderly people</p> <p>The project is based on pedagogical view of Sociocultural animation. Sociocultural animation is not a common way to work with the elderly in Finland. The principle is to support the aged to be more engaged in community and society. There have been studies about elderly and inclusion but this study is the first step towards exploring both of them without focusing on voluntary work. Moreover, this study combines both inclusion of the elderly and Sociocultural animation.</p> <p>The study was qualitative. The method was focused interview and it was directed to seven elderly people. One of them did not take part in project and six of them were participating at some level. The idea was to explore experiences of participating and reasons behind not attending activities. Material was analyzed by themes and types. The results showed that there were three different types of participation. Everyone considered activities significant and they felt motivated to join. Some of the people saw themselves as members of Kyttälä village and that they could have effect on the project. Everyone considered to be responsible whether participate or not.</p> <p>According to interviews the factors that can promote inclusion are peer relationships, close proximity to activities, different possibilities to participate and employees` knowledge of how to support elderly people to be active. The conclusion is to develop peer group consisting elderly people from different houses in the area. A group of peer motivators would assist other lonely elderly people to join and share information about the activities.</p>	
Keywords Ageing, inclusion, participation, Sociocultural animation	

Sisältö

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1. JOHDANTO	5
2 TAMPEREEN KAUPUNKILÄHETYS RY. JA KYTTÄLÄNKYLÄ -PROJEKTI.....	6
3. IKÄIHMISET JA OSALLISUUS	8
3.1 Osallistuminen ja osallisuus	8
3.2 Ikääntyminen.....	12
3.3 Ikäihmisten sosiokulttuurinen innostaminen.....	15
3.4 Ikääntyminen ja osallisuus	17
4 TUTKIMUSHAASTATELUN TOTEUTTAMINEN.....	19
4.1 Teemahaastattelu	20
4.2 Haastateltavien valinta, aineiston kuvaus ja aineistonkeruu.....	23
4.3 Teemoittelu ja tyypittely analysointimenetelmänä	25
4.4 Luotettavuus.....	26
5 TULOKSET	29
5.1. Toimintaan osallistumisen kokemus	29
5.2 Osallisuuden ilmeneminen osallistumisen kokemuksissa	32
5.3 Osallisuuden edistäminen	35
5.3.1 Mahdollisuus vertaisuuhteisiin	35
5.3.2 Osallistumisen eri mahdollisuudet "jokaiselle jotakin"	38
5.3.3 Toimintojen läheisyys " Sitä toimintaa on tässä ja tulee lähdettyä"	39
5.3.4 Työntekijöiden rooli ja merkitys " Nääs arvostetaan ikääntyneitäkin"	39
6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET	41
7 POHDINTA	43
LÄHTEET	44
LIITTEET	49

1. JOHDANTO

Opinnäytetyöni tutkimuskohteena ovat ikäihmisten osallistumisen kokemukset ja osallisuus Tampereen Kaupunkilähetys ry:n Kyttälänkylä -projektin toiminnoissa. Toiseksi työ pyrkii löytämään keinoja, joilla voidaan edistää ikäihmisten osallisuutta projektin toiminnoissa jatkossa. Tutkimusmenetelmänä toimii seitsemän ikäihmisen teemahaastattelu, joka on sopiva tapa tutkia ikäihmisten osallistumista ja sille annettuja merkityksiä. Tutkimusote on kvalitatiivinen. Ajatus ikäihmisten osallisuuden tutkimisesta sai alkunsa suorittaessani opintojeni viimeistä työharjoittelua Tampereen Kaupunkilähetysryksen Kyttälänkylä -projektilla. Projektissa oli aikaisemmin tehty jo selvitys toiminnoissa mukana olevien ikäihmisten yhteisöllisyydestä. Niinpä valitsin kahdesta minua kiehtovasta aiheesta osallisuuden ja sen tarkastelun. Koen, että projektin taustajajatuksena vaikuttava sosiokulttuurinen innostaminen on ainutlaatuinen lähtökohta ja tekee osallistumisen ja osallisuuden tutkimisen projektin toiminnoissa entistä kiinnostavammaksi.

Laajasti tarkasteluna osallisuus voi olla osallistumista, osallistamista, valtaistamista ja voimaannuttamista (empowerment) tai omien voimien ja voimavarojen suuntaamista (Särkelä 2009,33). Tässä tutkimuksessa tarkastelen osallisuutta ja osallistumista rinnakkain ja toisiinsa vaikuttavina asioina. Opinnäytetyössäni korostuvat osallisuuden yhteisö- ja yksilötaso. Osallisuuden ja osallistumisen tutkiminen keskittyy ikäihmisten osallistumisen kokemuksiin Kyttälänkylä -projektin toiminnoissa. Lisäksi tutkimuksessa pyritään löytämään tekijöitä, jotka vaikuttavat toimintoihin osallistumiseen ja sitä kautta osallisuuden kokemiseen.

Tarkastelun ulkopuolelle jäävät voimauttaminen ja valtaistaminen, jotka yksilöiden täysvaltaisen kansalaisuuden mahdollisuuksien tukemiseen pyrkivinä käsitteinä edustavat vahvasti osallisuuden yhteiskunnallista puolta. Osallistamista lähestytään osallisuuden vastakohtana sillä siinä osallistumisen tarve tai jopa pakko luodaan ulkoa päin sen sijaan, että luotettaisiin ihmisten omaan haluun ja motivaatioon ottaa osaa (Jelli järjestötietopalvelu, osallisuussanasto, 2011.) Ikäihmisten osallisuuden tutkimus on ollut melko pienimuotoista huomioon ottaen sen edistämistä koskevan ajankohtaisuuden.

Suomen ikääntyessä hurjaa vauhtia nopeimpana Euroopan maista, ikäihmisille tarjottavien palveluiden kysyntä ja tarve kasvaa huomattavasti lähivuosina. Palvelujen tuottamisen lähtökohtana tulee olla ikäihmisten äänen kuuleminen ja heidän tarpeitensa ja valintojensa kunnioittaminen. Ikäihmisten osallisuuden edistämiseksi valmistellaan niin kutsuttu ikälakia (Sosiaali- ja terveysministeriö 2011). Osallisuuden käsite on vahvasti esillä myös Euroopan unionin sosiaalipolitiikkaa koskevissa linjauksissa (Eloranta 2006, 16). Euroopan Unionin teemavuosi 2012 korostaa aktiivista ikääntymistä ja sukupolvien välistä solidaarisuutta, jolloin ikäihmisten osallistumisen ja osallisuuden edistäminen nousevat esiin tärkeinä teemoina. Osallisuuden ohella ikääntymistä voidaan tarkastella monesta eri näkökulmasta. Lähestymistapa riippuu kulloisenkin sanojan arvomaailmasta ja sen hetkisistä ikääntyvää väestöä koskevista yleisistä ja yhteiskunnallisista asenteista ja käsityksistä.

2 TAMPEREEN KAUPUNKILÄHETYS RY. JA KYTTÄLÄNKYLÄ -PROJEKTI

Opinnäytetyöni tilaajana on Tampereen Kaupunkilähetys ry:n Kyttälänkylä -projekti. Kaupunkilähetystoiminta alkoi Tampereella 1880-luvun alkupuolella ja yhdistys rekisteröitiin vuonna 1907. Tampereen Kaupunkilähetys ry on iso kolmannen sektorin toimija, jonka toimintaa ohjaavat arvot pohjautuvat kristilliseen ihmiskäsitykseen. Niitä ovat ihmisen kuuleminen ja arvostaminen, ihmisen yhdenvertainen kohtaaminen, yhteisöllisyys ja hyvän kierrättäminen (Tampereen Kaupunkilähetys ry, 2011.) Yhdistyksen tarjoamat palvelut jakautuvat ikäihmisten, kehitysvammaisten, ennaltaehkäiseviin ja kuntouttaviin mielenterveyspalveluihin. Lisäksi yhdistyksellä on kehittämis- ja koulutustoimintaa (Kyttälänkylä -projektin väliarviointi syksy 2010.) Ikäihmisten palvelujen alle kuuluvat muun muassa Tampereen keskustassa sijaitsevat Koskikotikeskus, johon kuuluu tehostettu palveluasuminen, Ainola, Rauhala- ja Reinolakodit, sekä harjoittelupaikkanani ja opinnäytetyöni varsinaisena taustaorganisaationa toimiva Kyttälänkylä -projekti. Muita ikäihmisille tarkoitettuja toimintoja tarjoavat Seniori-instituutti, Senioripysäkki ja Parisuhdepysäkki - projektit, Petäjäkotikeskus, Peurankalliokeskus ja Kuunteleva puhelin Aamukorva (Tampereen Kaupunkilähetys ry, 2011.)

Kyttälänkylä -projekti on Raha- automaattiyhdistyksen (RAY:n) rahoittama hanke, jonka kohderyhmänä ovat yli 65 - vuotiaat Tampereen Kyttälän alueella asuvat ikään-tyneet ihmiset. Hanke pyrkii vuosien 2009–2011 aikana lisäämään Kyttälän alueen asukkaiden yhteisöllisyyttä, ikääntyvien sosiaalista vuorovaikutusta ja Tampereen Kyttälän alueellisen yhteisön muodostumista. Tavoitteiden saavuttamiseksi Kyttälänkylässä ikäihmiset ja työntekijät järjestävät toimintaa yhdessä. Alueen ikäihmisiä kannustetaan ideoimaan ja osallistumaan toiminnan järjestämiseen heidän voimiansa ja mielenkiintonsa mukaan. (Kyttälänkylä -projektin esite, 2011.)

Projektin toiminnot jakautuvat Koskikotikeskuksessa järjestettävään viikoittaiseen avoimeen toimintaan, pienryhmätoimintaan ja kotona asuville muistisairaille ja heidän omaisille tarkoitettuun TunteVa- ryhmätoimintaan. Lisäksi vuosien 2009-2011 aikana on järjestetty useita kertaluontoisia retkiä ja tapahtumia sekä koulutustilaisuuksia. (Kyttälänkylä -projektin esite, 2011.) Toiminnoista ilmoitetaan ikäihmisille joka kuukausi ilmestyvällä kuukausikirjeellä, joka lähetetään nykyään yli 100 ikäihmisen kotiin. Lisäksi esitteitä toiminnasta viedään Koskikotikeskukseen ja sen naapuritaloissa sijaitseville ilmoitustauluille. Toiminnasta kerrotaan myös Tampereen Kaupunkilähe-tyksen ja yhteistyökumppaneiden järjestämässä isommissa tapahtumissa sekä projek- tin omissa tilaisuuksissa.

Toiminnassa on mukana sekä naisia että miehiä mutta naiskävijöitä on ylivoimaisesti enemmän. Projektin ikäihmiset ovat 65- 95 -vuotiaita. Projektin suurin ikäryhmä muo- dostuu 80- 84- vuotiaista ihmisistä. Toiseksi suurimpana ikäryhmänä ovat 75-79 - vuotiaat ihmiset. Vuoden 2010 kyselyyn vastaajista 71% on asunut yksin ja kolman- nes heistä on ollut leskiä (Kyttälänkylä -projektin palaute- ja arviointikysely 2010.) Projektissa työskentelee tällä hetkellä yksi projektikoordinaattori, kaksi projektityönte- kijää, joista toinen on fysioterapeutti ja kaksi osa-aikaista projektiaavustajaa. Kyttälän- kylä -projekti on minulle tuttu sillä suoritin siellä projektiopintoni maaliskuu- elokuussa 2011 toimien samalla kesätyöntekijänä. Sen lisäksi olen toiminut projektin avustajana elokuusta lähtien. Kyttälän alueelle keskittymisen lisäksi projekti eroaa muista ikäih- misille suunnatuista projekteista siten, että sen taustalla vaikuttaa ajatus sosiokulttuu- risesta innostamisesta.

Kuten Kyttälänkylä -projektissakin sosiokulttuurisesti innostavan toiminnan lähtökoh- tana on ihmisten arkipäivän kulttuuri (Kurki 2010). Esittelen laajemmin sosiokulttuu- rista innostamista erillisessä kappaleessa myöhemmin. Se on tausta-ajatuksena kes- keinen tekijä tutkittaessa ikäihmisten kokemuksia toiminnasta ja siihen osallistumi- sesta. Lisäksi sen kautta voidaan etsiä mahdollisuuksia edistää ikäihmisten osalli- suutta toiminnoissa ja omassa elämässään sillä sosiokulttuurisessa innostamisessa on kyse osallistumisen avulla aikaansaataavasta muutoksesta (Kurki 1997, 204).

3. IKÄIHMISET JA OSALLISUUS

Osallisuutta (engl. inclusion tai social engagement) voidaan tarkastella yhteisön ta- solla, jolloin se viittaa yksilön kiinnittymiseen yhteisöön tai mukanaoloon yhteisöllises- ti tärkeissä asioissa (Jelli- järjestötietopalvelu, osallisuussanasto 2011). Harju (2005, 68) lukee näihin sosiaalsiin aktiviteetteihin harrastukset, yhdistystoiminnan ja lähiyh- teisön eri toiminnot. Kyttälänkylä -projektin yhtenä tavoitteena on luoda alueellinen yhteisö, joka tarjoaa erilaisia toimintoja lähialueen ikäihmisille. Heidän osallisuuden tukeminen ja edistäminen toimii kehitysprosessin edellytyksenä (Kyttälänkylä - projektin väliarviointi syksy 2010.)

Yhteiskunta- ja yhteisötason lisäksi osallisuus toteutuu yksilön kokemuksissa, jolloin se viittaa ihmisen mahdollisuuksien ohella haluun ja tarpeeseen kuulua johonkin. Osallisuus merkitsee näin omakohtaiseen sitoutumiseen pohjautuvaa vaikuttamista asioiden etenemiseen ja vastuullisuutta seurauksista (Jelli -järjestötietopalvelu, osal- lisuussanasto, 2011.) Seppänen (2001) painottaa osallisuuden ja sen kokemusten saavan pohjaa osallistujan henkilökohtaisesta elämismaailmasta, identiteetistä ja verkostoista (Särkelä 2009, 33).

3.1 Osallistuminen ja osallisuus

Opinnäytetyötäni suuntavana ajatuksena on Harjun (mt., 69) korostama osallistumi- nen ja sen kautta kehittyvä osallisuus. Seuraavaksi tarkastelen osallisuuden lähikäsit-

teisiin kuuluvaa osallistumista. Lisäksi lähestyn osallisuutta sen vastakohtina nähtyjen syrjäytymisen eli eksklusion ja osallistamisen tarkastelun kautta.

Osallistumista on yleisesti käytetty kansalaisten demokraattista roolia koskevassa keskustelussa. Osallistumisen käsitteeseen voidaan liittää kolme ulottuvuutta: sosiaalisen, toiminnallisen ja kansalaisosallistumisen ulottuvuudet. Sosiaalinen ulottuvuus kuvaa sitä, että osallistuminen mahdollistuu vain silloin kun toimintaan kuuluu useita ihmisiä. Toiminnallisuus taas kuvaa osallistumisen aktiivista luonnetta. Kansalaisosallistuminen kolmantena ulottuvuutena kuvaa yhteisten asioiden hoitamiseen osallistumista tai ainakin sen mahdollisuutta (Jelli- järjestötietopalvelu, osallisuussanasto, 2011.)

Osallisuuden ja osallistumisen käsitteitä käytetään myös osittain synonyymeinä, mutta ajatellaan, että käsite osallisuus pitää sisällään oletuksen siitä, että ihminen voi toiminnallaan, osallistumisellaan ja mielipiteillään vaikuttaa. (Harju 2005, 68; Laitila, 2011). Osallistumisen ja osallisuuden rinnakkaisuus tulee esiin myös Warrenin (2008) osallisuuden holistisessa eli kokonaisvaltaisessa mallissa. Sen mukaan osallisuus voi olla informaation antamista ja saamista, konsultointia tai osallistumista (Laitila 2011).

Informaation antaminen ja vastaanottaminen voi käytännössä tarkoittaa esimerkiksi erilaisten kyselyjen tekemistä, mielipiteiden selvittämistä tai tiedon jakamista eri kanavien. Osallisuuden edellytyksenä toimii siten tiedotus. Konsultointi osallisuudessa viittaa asiakkaiden näkemyksen huomiointiin palveluja arvioitaessa. Osallistuminen pitää sisällään asiakkaan tasavertaisuuden, kumppanuuden. Tällöin hän osallistuu palveluiden ja toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja kehittämiseen (Laitila 2011.)

Osallisuus on ennen muuta tunne- ja kokemusperäinen asia. Helpoimmin ihminen kokee osallisuutta osallistumisen myötä (Harju 2005, 69.) Osallisuus voidaan nähdä joko olotilana tai kokemuksena. Osallistuminen määritellään joko tapahtumisena tai toimintana (Metteri 2003, 92.) Osallisuuden voi nähdä toteutuvan yksilön kokemuksissa toiminnasta.

Harju (2005, 68) näkee osallistumisen lähtevän aina ihmisestä itsestään. Ihmisen halutessa ja uskaltautuessa mennä ovesta ulos, hänellä on mahdollisuus osallistua (mt). Osallisuuden vastakohtana näyttäytyy osallistaminen. Koskiahon (2002) mu-

kaan osallistamista tapahtuu, kun kansalaisia vaaditaan tai kehoitetaan osallistumaan tiettyihin yhteiskunnallisiin hankkeisiin ilman osallistujan tarvetta osallistua (Särkelä 2009, 34). Osallistaminen siis perustuu ajatukseen kansalaisesta passiivisena osallistujana, jota on kehoitettava tai vaadittava osallistumaan erilaisiin toimintoihin.

Harju mainitsee Haahtelan (2004), joka tähdentää, että osallisuudessa on kysymys syvällisestä, viime kädessä identiteettiin ulottuvasta kokemuksesta tai jäsenyyden tunteesta yhteisössä ja mahdollisuudesta olla rakentavasti mukana yhteisöllisissä prosesseissa (Harju 2005, 69). Nykyajan yksilöt näkevät toimivansa pääosin neljässä roolissa: kuluttajina, työntekijöinä, kansalaisina ja yksityishenkilöinä. Edellä mainittuja rooleja voi lähestyä myös eri identiteettitasoina. Identiteettitasoilla liikkuminen sisältää myös aikaisemmin mainitun osallisuuden yhteisötason sillä yksilöllisen toiminnan kaikki tasot saavat merkityksensä suhteessa muihin ihmisiin, eli yhteisöihin (Mukka & Neuvonen 2006, 54-55.)

Osallistuminen voidaan nähdä porttina osallisuuteen, sen kokemiseen, kuulumiseen ja mukanaolon tunteeseen. Tunne kuulumisesta ja mukana olost ja vaikutusmahdollisuudet nähdään lukeutuvan myös ihmisen perustarpeisiin (Harju 2005 69.) Ne toimivat myös hyvän elämän perusedellytyksinä ja sitä kautta osallisuus kytkeytyy tiivisti hyvinvointiin ja siihen liittyviin tekijöihin. Seurauksena tästä ihminen voi hyvin ja päätyy oman elämänsä kannalta oikeisiin ratkaisuihin kun hän ottaa aktiivisesti osaa ja kokee itsensä osaksi yhteisöä. Ottaakseen vastuun itsestään ja muista tulee ihmisen olla hyödyllinen ja yksilöllinen työntekijä, kuluttaja, kansalainen ja yksityishenkilö. Näin syrjäytyminen voidaan nähdä olevan syrjäytymistä näistä yhteisöistä (Mukka & Neuvonen 2006, 55.)

Euroopan Komissio (2004) määrittelee syrjäytymisen seuraavasti:

"a process whereby certain individuals are pushed to the edge of society and prevented from participating fully by virtue of their poverty, or lack of basic competencies and lifelong learning opportunities, or as a result of discrimination. This distances them from job, income and education and training opportunities, as well as social and community

networks and activities. They have little access to power and decision-making bodies and thus often feel powerless and unable to take control over the decisions that affect their day to day lives" (European Commission 2010b, 5.)

Määritelmä korostaa syrjäytymisen prosessinomaisuutta, johon vaikuttavat monet eri yhteiskunnalliset tekijät. Seurauksena on, että ihminen ei kykene osallistumaan itseään tai yhteisiä asioita koskevaan päätöksentekoon, mikä ehkäisee yksilön arjen hallintaa. Särkelä (mt., 33) viittaa Seppäseen (2001, 60-61), joka puhuu osattomuudesta. Ihminen voi olla osaton sosiaalisista suhteista, työmarkkinoista, taloudesta ja yhteiskunnan demokraattisesta järjestelmästä (Harju 2005, 69).

Sekä syrjäytyminen että osattomuus tarkoittavat, että yksilö ei ole osallinen joistakin yhteiskunnassa tärkeinä mielletyistä asioista (mt., 69). Raunio (2006) näkee syrjäytymisen tai sosiaalisen syrjäytymisen käsitteenä, joka kuvastaa huono-osaisuuden kasautumista, ja sen heijastuksia useille eri elämänalueille. Syrjäytymisen käynnistäjiksi Raunio nimeää sosiaaliset riskit, kuten varattomuus, terveyden heikentyminen, työttömyys, asunnottomuus tai muut sosiaaliset ongelmat (Särkelä 2009, 36.) Hyväri (2001) lähestyy näitä riskejä puutteina yhteiskunnassa selviämisen voimavaroista. Niitä ovat työ, toimeentulo, poliittinen vaikuttaminen ja sosiaaliset suhteet (mt., 36)

Ikääntyneiden syrjäytymisen riskitekijöiksi hyvinvointi 2015 ohjelmassa (2007, 41) luetellaan leskeydestä ja ystävien poismenosta johtuva yksinäisyys ja elämän tarkoituksettomuus sekä yksin asuvien vanhuksien turvattomuus. Näistä ongelmista kumpuaa usein myös ikääntyneiden lisääntyneet mielenterveys- ja alkoholiongelmat sekä lääkkeiden liikakäyttö (mt., 41). Euroopan komission teettämästä tutkimuksesta käy ilmi, että ikääntyneiden syrjäytymiseen vaikuttavat tekijät vaihtelevat maasta toiseen.

Tutkimuksessa kuitenkin nähtiin neljän seuraavan tekijän olevan kaikista merkittävimpiä: 1. hyvinvointipalvelut ja niiden taso 2. ympäristöä koskevat ulottuvuudet 3. terveydentila ja odote iän ajasta 4. sosiaaliset verkostot, perhetilanne ja perhesuhteet. Seurauksena sosiaalinen syrjäytyminen koskettaa varsinkin erittäin iäkkäitä ihmisiä heistä eritoten naisia. (European Commission 2010b, 6.)

Osallisuutta voidaan tarkastella myös syrjäytymisen vastavoimana. Osallisuuden läheksite on täten myös sosiaalinen inklusio (engl. social inclusion) (Jelli- järjestötietopalvelu, osallisuussanasto 2011.) Aija Saaren (2008) mukaan inklusio tarkoittaa isona prosessina kaikkien ihmisten osallisuutta, jolloin se kattaa allensa johonkin kuulumisen, yhteisyyden, jäsenyyden, osallistumisen, asumisen ja olemisen (Särkelä 2009, 21). Syrjimättömyyden periaatteen ohella inklusio on yksi tapa tarkastella ihmisen ja yhteiskunnan välistä suhdetta. Inklusiossa huomio kiinnitetään ihmisten välisiin suhteisiin ja yhteisöön. Erilaisuutta lähestytään voimavarana ja muutostoimet kohdistetaan yksilön sijasta ympäristöön samalla kun yhteisön resursseja pyritään lisäämään. Inklusiossa keskeisiä asioita ovat oppiminen, osallistuminen ja kansalaisuus ja niiden edistäminen. (Madsen 2009.)

3.2 Ikääntyminen

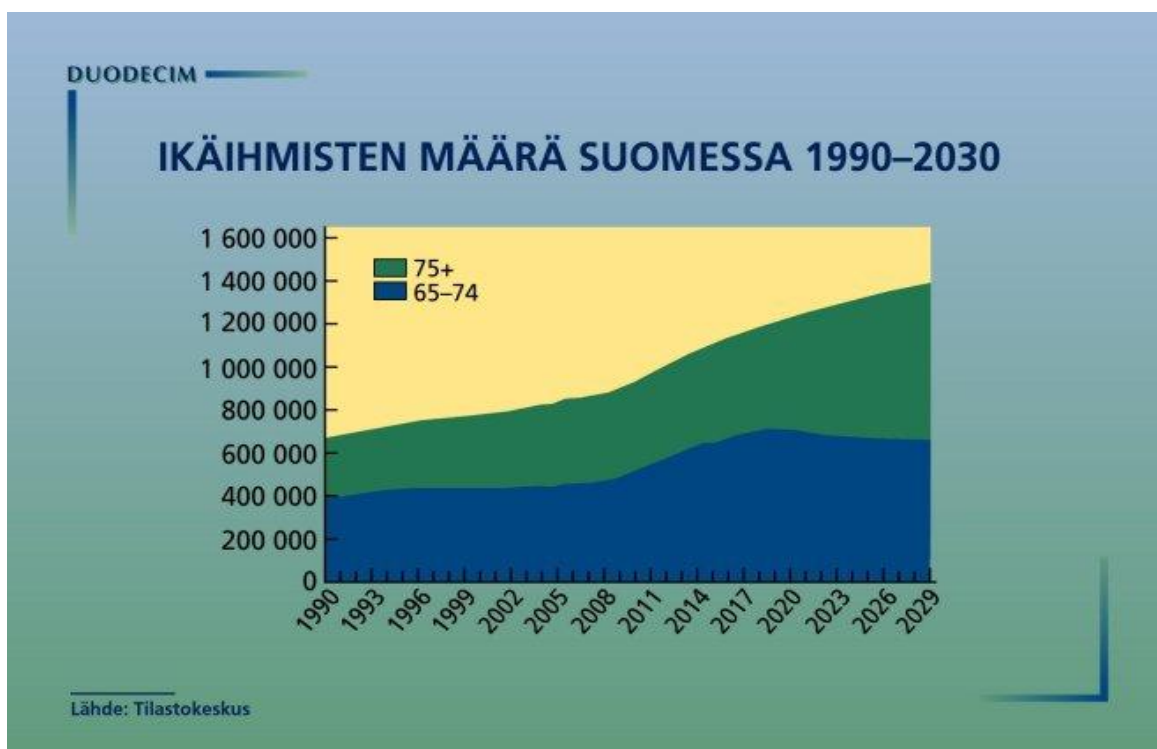
Ikääntymistä voi tarkastella monesta eri näkökulmasta. Samoin vanhuudelle annetaan monia eri määritelmiä. Ikä on sosiaalisesti määriteltyä ja luokiteltua. Vaikka ikä ruumiillisina prosesseina olisi suhteellisen yhdenmukaista, ikään ja tiettyihin ikävuosiin liitetään merkityksiä, jotka vaihtelevat yhteiskunnasta ja ajasta toiseen. Lallukka (2003) toteaa, että ikä on sosiaalista todellisuuttamme vasta, kun siihen liittyy yhteisiä merkityksiä ja kun, mitä meissä elämän aikana tapahtuu, nimetään esimerkiksi iäksi, ikävuosiksi, elämänvaiheiksi, ikääntymiseksi tai vanhenemiseksi (Noppari & Koistinen 2005, 15-16.)

Tässä luvussa kerron ensiksi, miten ikääntyminen näkyy tilastoissa ja mitkä lait koskevat ikääntymistä. Sitten esittelen niitä tekijöitä, jotka liittyvät ikäihmisten osallisuuteen. Kappaleen lopuksi luettelen opinnäytetyöni kannalta keskeisiä ikääntymistä tarkastelevia teorioita ja avaan, mitä eri tulokulmia ne ikäihmisiin ja ikääntymiseen antavat.

Ei ole yhdentekevää, minkälaista kuvaa ja käsitystä lakien suuntaamat käytännöt luovat ikääntymisestä ja ikäihmisistä. Samalla ikääntymistä koskevat teoriat muokkaavat ihmisten asennoitumista itseensä ja muihin. Tutkittaessa ikäihmisten osallis-

tumisen kokemuksia ja osallisuuden ilmenemistä on tärkeää tiedostaa ikäihmisten osallisuutta kehystäviä asioita. Ne toimivat tulkinnan perustana, josta voi siirtyä syvemmälle Kyttälänkylän asukkaiden kokemusmaailmaa kohti. Ikäihmisten osallisuuden tarkastelu yleisesti toimii näin edellytyksenä ymmärtää yksittäisiä osallisuuden piirteitä ja ilmentymiä.

Marinin & Hakosen (2003, 15) ja STM (1999) mukaan Suomessa yli 65-vuotiaita on nykyisin yli 15 prosenttia väestöstä eli noin 800 000. Vuonna 2020 on väestöennusteiden mukaan joka viides suomalainen on täyttänyt 65- vuotta ja yli 75-vuotiaiden määrä on kaksinkertaistunut nykyisestä. On laskettu, että Suomi ikääntyy nopeimmin Euroopan unionin jäsenmaista (Noppari & Koistinen 2005, 11.)

Kuvio 1. Ikäihmisten määrä Suomessa 1990-2030 (Huttunen 2011).

Tampereella ikäihmisiä on laskettu olevan noin 30 000. Tampereen ydinkeskustassa Kyttälän alueella asukkaita on yli 4000, joista yli 65 -vuotiaita on yli 800 (Tampereen Kaupunki 2006.)

Hyvinvointi 2015 ohjelmassa (2007, 39) kerrotaan ikääntymisen olevan parhaimmillaan 20- 30 vuoden vaihe, josta vähintään puolet on useimmilla aktiivisen ikääntymisen aikaa ja loppuosassa korostuvat vanhuuden hoivan ja pitkäaikaishoidon tarpeet.

Suomen perustuslaissa määritellään jokaisen kansalaisen oikeudet ja velvollisuudet, jolloin jokainen on tasavertaisessa asemassa katsomatta ikään tai sukupuoleen. Osallisuuden kannalta keskeisimmät ovat TSS- oikeuksiksi kutsutut taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset perusoikeudet (Suomen perustuslaki 1999/731.) Ikäihmisten elämään keskeisesti vaikuttavia muita lakeja ovat muun muassa kansanterveyslaki ja sosiaalihuoltolaki (Lehto 2007, 13).

Sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevassa lainsäädännössä voidaan erottaa keskeiset yleislait sekä tiettyjä aloja erikseen säätelevät erityislait. Erityislakeja on säädetty joidenkin ryhmien, kuten mielenterveys- ja päihdeongelmaisten, aseman turvaamista ajatellen. Sen sijaan esimerkiksi vanhustenhuoltoa koskevia erillisiä säännöksiä ei vielä ole, vaan heidän palvelunsa järjestetään osana yleisiä sosiaali- ja terveyspalveluja. (Sosiaali- ja terveydenhuollon lakisäätöiset palvelut 2011.) Ikääntyneitä koskevaa lainsäädäntöä aiotaan kuitenkin vahvistaa niin kutsulla ikäilla. Sen tavoitteena on muun muassa edistää ikääntyneiden hyvinvointia ja itsenäistä suoriutumista sekä tukea ikääntyneiden voimavaroja ja osallisuutta (Sosiaali- ja terveysministeriö 2011.)

Vanhuutta ja ikääntymistä lähestytään monenlaisista perspektiiveistä. Yksi näistä on kronologinen näkemys, joka perustuu elettyjen vuosien määrään. Siinä eläkkeelle lähteminen mielletään porttina, josta astutaan vanhuuteen. Tällöin kuitenkin unohdetaan, että vuosiltaan samanikäisten elämä voi kuitenkin olla sosiaalisilta suhteiltaan, terveydeltään ja muilta piirteiltään hyvin erilaista (Kurki 2007, 21.)

Ikäihmiset eroavat niin kognitiivisen, psyykkisen, sosiaalisen toimintakykynsä kuin voimavarojensa mukaan toisistaan. Persoonallisten piirteiden, elämän kokemusten ja taustojen lisäksi ihmisten välillä on suuria eroja fyysisessä toimintakyvyssä. Samalla samanikäisten nuorempien tai vanhempien ihmisten toimintakyvyt voivat erota huomattavasti toisistaan. Kurki (2007a, 15) toteaa, että hyvin vanhojen ihmisten edellytykset ovat erilaiset kuin nuorempien. Vappu Taipale (2011) käyttää tästä ilmiöstä nimitystä myös ikädiversiteetti, joka pitää sisällään ajatuksen ikääntymisen moninaisuuden arvostamisesta ja vaalimisesta.

Funktionaalinen näkemys vanhuudesta taas viittaa rajoittuneisuuteen, sairauksiin ja kyvyttömyyteen. Näkemyksessä unohdetaan, että ihmisen kyvyt ovat joustavia, eli jos joku kyky tai taito rappeutuu voi tilalle syntyä uusia. Tämä toimintakykyä ja sen rajoitteita korostavaa näkemystä lähellä on ajatus vanhusten joustamattomuudesta ja kyvyttömyydestä muuttua ja sopeutua, mikä näyttäytyy yhtenä vanhuuden myyteistä (Kurki 2007a, 20-21.)

Seppänen taas (2006, 38) viittaa Jyrkämään (2003, 95–99), joka kritisoi vallitsevaa käsitystä sosiaalisesta toimintakyvystä ja pyrkii kääntämään näkökulmaa sosiaalisesta toimintakyvystä toimintakyvyn sosiaalisuuteen. Hänen mielestään on tärkeää erottaa toimintakyky potentiaalisena toimintakykynä ja aktuaalisena, käytössä olevana toimintakykynä. Sen sijaan, että toimintakykyä lähestyttäisiin sen rajoitusten kautta, pitäisi huomio keskittääkin ikäihmisten voimavaroihin ja niiden tukemiseen (mt., 38.)

Tämän kaltaiseen ajatteluun pohjaa myös vitaalinen näkemys vanhuudesta ja ikäänymisestä. Sen mukaan vanhuus on vahva ja toimelias vaihe ihmisen elämässä. Vanhuudessa on toki rajoituksensa, mutta siinä on myös uusia elementtejä, yhteiskunnalle arvokasta, joka tulisi löytää sieltä, mistä se on saatavissa (Kurki 2007a, 22.) Vitaalinen ja dynaaminen näkemys vanhuudesta on myös sosiokulttuurisen innostamisen mukainen näkemys.

3.3 Ikäihmisten sosiokulttuurinen innostaminen

Sosiokulttuurinen innostaminen (animation socioculturelle) syntyi Ranskassa toisen maailmansodan jälkimainingeissa (Kurki 1997, 196). Se nähdään pedagogisena liikkeenä, jonka tavoite on saada ihmiset osallistumaan oman elämänsä ja yhteisönsä aktiiviseen ja tiedostavaan kehittämiseen. Innostaminen on hänen mukaansa aina päämäärätietoista toimintaa ja sen ytimenä on osallistuminen (Kurki 2007a, 70-71.) Sosiokulttuurisen innostamisen filosofis-metodologisessa lähestymistavassa yhdistyvät vanhustyön kolme ulottuvuutta. Näitä ovat sosiaalinen, kulttuurinen ja pedagoginen. Tämä tarkoittaa sitä, että huomiota kiinnitetään niin ikäihmisen käyttäytymisen ja häntä ympäröivään sosiokulttuurisen ympäristön kuin kulttuurin ja vanhenemisen vä-

liseen suhteeseen. Pedagogisuus tuo mukanaan taas tavoitteen tukea yksilön, persoonan kasvua ja kehitystä. Sosiokulttuurisen innostamisen käytännöt tukevat osallistumista ja aktiivisuutta siten, että ikäihmiset pystyvät voimavarojensa mukaan osallistumaan kehittääkseen omaa itseänsä ja yhteisöä. Tarkoituksena on edetä yksilö- ja yhteisökeskeisestä ajattelusta persoonan ja yhteisön välisten suhteiden kehittämiseen ja vaalimiseen. Kyttälänkylä -projekti toimintoineen pyrkii noudattamaan personalismin ajatusta, jonka mukaan jokainen ikäihminen ainutlaatuisena persoonana kasvaa ja kehittyy täyteyteensä vain yhteisössä yhdessä muiden yhtä uniikkien persoonien kanssa. Ikäihmisten innostaminen edellyttää kulttuurisen mielenkiinnon säilymistä, liikkeelle lähtöä ja identiteetin tukemista (Kurki 2007a, 14-37; Kurki 2010.)

Kurki (2010) puhuu innostamisen funktioista, joihin perustuu kolmen innostajatyypin luokittelu. Ensimmäinen niistä on tekninen tuotantotehtävään suuntautunut innostaja, joka pohtii, mitä on tarkoitus saada aikaiseksi. Tuotteet voivat esimerkiksi olla informaatiota, selvityksiä ja ihmisten välisen vuorovaikutuksesta nousevaa kommunikaatiota. Toisena innostamisen funktiona on helpottajana ja välittäjänä toimimisen tehtävä. Välittäjänä toimivan tehtäviin liittyy erityisesti ryhmän organisointi ja toiminnan suunnittelu. Tavoitteena on kirkastaa tavoitteita ja herättää mielipiteitä ja kyvyt odottaa ja unelmoida (Kurki 2007a, 89-90), (Kurki 2007b, 209.)

Kolmas innostamisen funktio pitää sisällään ajatuksen muutoksen puolesta taistelevasta militantista (Kurki 2010). Tällöin keskiössä ovat tilanteen analyysi, sen ymmärtäminen, tiedostaminen ja arviointi, jolloin korostuvat asenteet ja motivaatio (Kurki 2007a, 90). Militanttina toimiminen edellyttää sen miettimistä, mitä pitää tehdä, jotta innostamisen tavoitteisiin päästään (Kurki 2010). Quintana (1993) painottaa, että innostamista voidaan luokitella eri tavoin, kuten vastaanottajien, innostamisen paikkojen, alueiden, innostamisen aktiviteettien tai innostamisen tavoitteiden mukaan (Kurki 1997, 200).

Kyttälänkylä -projektissa sosiokulttuurista innostamista toteutetaan ikäihmisten kanssa. Alueellisesti innostaminen tapahtuu kaupungin ydinkeskustassa ja innostamisen paikkana toimii avopalvelukeskukseksi muuttuvan Koskikotikeskuksen toimitilat. Kyttälänkylän toiminnoissa on myös havaittavissa innostamisen kolme eri tarkoitustasoa. Projektissa tähdätään sosiaalisten suhteiden edistämiseen ja sitä kautta yhteisön

kehittämiseen tarjoamalla kohtaamispaikkoja taidenäyttelyssä, laulu- ja musiikkikahvilassa, pienryhmissä, lähtemällä teatteriin ja järjestämällä konsertteja ja esityksiä. Ikäihmisten kanssa käydyissä keskusteluissa ja yhdessä toimimalla tuotetaan tietoa, jota myös jaetaan alueen ikäihmisille kirjeitse ja suullisesti. Siten toiminnoissa toteutuu innostamisen sekä tekninen että välittämisen ja helpottamisen puoli. Militanttina toimiminen tarkoittaa Kytälänkylässä taas sitä, että luodaan osallistumisen mahdollisuuksia ikäihmisille, jolloin myös muutos ihmisten motivaatiossa ja asenteissa on mahdollista.

Sosiokulttuurinen innostaminen on osallistavaa pedagogiikka, ja myös sen menetelmät perustuvat siihen. Osallistavaan pedagogiikkaan kuuluu, että työntekijä ei anna valmiita malleja tai ohjelmia (Kurki 2007, 212.) Kytälänkylä -projektissa innostamisen aktiviteetteina käytetään sellaisia, jotka alueen ikäihmiset kokevat sopiviksi ja tarpeellisiksi. Projektin keskeisimmiksi toiminnoiksi ovat täten muotoutuneet yhteisölliset liikunta- ja kulttuuritapahtumat, säännöllinen ryhmätoiminta, retket ja koulutustilaisuudet. Niin kuin sosiokulttuurisen innostamisen toiminnan myös Kytälänkylä -projektin toimintojen lähtökohtana on ihmisten arkipäivän kulttuuri (Kurki 2007a; Kurki 2010). Innostamisen aktiviteetit eivät ole tärkeitä vaan keskeistä on se, miten ne toimivat (Kurki 2007b, 16).

3.4 Ikääntyminen ja osallisuus

Ikäihmisten osallisuutta voidaan tarkastella joko yksilön tai yhteiskunnan tasolla. Yksilön tasolla tarkoitetaan osallisuuden periaatteen näkyväksi tekemistä ikääntyneiden palveluissa, sosiaalisen toimintakyvyn ylläpitämistä ja vahvistamista sekä sosiaalisen yhteenkuuluvuuden turvaamista siten, että iäkäs yksilö on täysivaltainen yhteisön jäsen. Laajemmalti tarkasteltaessa sosiaalinen osallisuus merkitsee ihmisten mahdollisuutta vaikuttaa yhteiskunnan ja elinympäristön kehittämiseen. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2011.)

Mokka & Neuvonen (2006, 84) toteavat, että nykyajan huono-osaisuus ei ole ensisijaisesti materiaalista huono-osaisuutta. Täten nykyajan huono-osaisuutta määrittää

enemmän kyvyttömyys osallistua oman hyvinvointinsa kehittämiseen ja huono pääsy arjen epävirallisiin ja virallisiin verkostoihin (mt). Ikääntyvien kohdalla tämä ajatus on erittäin ajankohtainen sillä vanhetessa sosiaalisten verkostojen laatu ja määrä muuttuvat.

Eläkkeelle jäämisen myötä työhön liittyvät ihmissuhteet supistuvat. Tilalle voi tosin tulla esimerkiksi vapaaehtoistyössä tutuiksi tulleita ihmisiä. Varsinkin niille ihmisille, jotka ovat rakentaneet identiteettinsä työn varaan tai jotka menetettävät yhteiskunnallisen asemansa, siirtyä eläkkeelle voi olla kuitenkin hyvin haastava. (Nurmi, Ahonen, Lyytinen, Lyytinen, Pulkkinen & Ruoppila 2006, 201). Yhtäältä yhteydenpito ystäviin, sukulaisiin, tuttaviiin voi väljähtyä eritoten jos välimatkat ovat pitkiä ja liikkumiskyky rajoittunut. Toisaalta ikääntyessä ihmissuhteet saattavat tiivistyä kun aikaa jää tuttavien tapaamiseen ja uusien suhteiden solmimiseen perhe-elämän jäädessä takalalle. Iän karttuessa monet ikätovereista kuitenkin menehtyvät, mikä johtaa sosiaalisten suhteiden vähenemiseen.

Sosiaalisten verkostojen muuttumisen lisäksi toimintakyvyn eri tasot fyysinen, psyykinen, kognitiivinen ja sosiaalinen toimintakyky muuttuvat iän myötä. Voutilainen & Vaaramaa (2005) mukaan fyysinen toimintakyky käsittää ihmisen kyvyt selviytyä päivittäisistä perustoiminnoista. Psykykinen toimintakyky sisältää ihmisen elämänhallintaan, mielenterveyteen ja psyykkiseen hyvinvointiin liittyviä ulottuvuuksia sekä itsearvostuksen, mielialan ja omien voimavarojen sekä haasteista selviämisen kokonaisuuden. Kognitiivinen toimintakyky on hyvin keskeinen ikäihmisille sillä se käsittää muistiin, oppimiseen, tiedon käsittelyyn, toiminnan ohjaukseen ja kielelliseen toimintaan liittyvät ulottuvuudet (Seppänen 2006, 36–37.) Muutokset toimintakyvyn osaluilla taas vaikuttavat ikäihmisten kykyyn ja haluun osallistua heille tarkoitettuihin palveluihin ja toimintoihin. On äärimmäisen tärkeää, että ikäihmiset itse pystyisivät vaikuttamaan toimintaan ja, että se vastaisi heidän tarpeitaan ja toiveitaan. Ikäihmisten kuuleminen ja osallistumisen mahdollistaminen toimintoihin luo siten myös osallisuutta.

Sekä ikääntymistä että ikääntyvien osallisuutta ja osallistumista voi lähestyä erityiskasvatuksesta tutusta näkemyksestä, jossa vertaillaan yksilökeskeistä ja sosiaalista tai yhteiskunnallista mallia (Noppari & Koistinen 2005, 25; Kairala 2010). Yksilöllistä-

vässä mallissa ikä nähdään yksilön ominaisuutena (Noppari & Koistinen 2005, 25). Yksilökeskeisen mallin mukaan osallistumattomuus johtuu yksilöstä, jolloin tavoitteena on yksilön toiminnan muuttaminen tai kuntoutuminen. Käytännön tasolla yksilöä ohjataan muiden suunnittelemaan toimintaan (Kairala 2010.) Ikääntymistä koskevassa yhteiskunnallisessa mallissa korostetaan iän sosiaalista määrittelyä ja yhteiskunnan rakenteiden merkitystä ikääntymisen ja ikäihmisten edellytyksille. Tällöin pohditaan ikääntyneisiin suhtautumista, heidän tiedolle ja kokemukselle annettavaa roolia ja ikäihmisille suunnattuja osallistumisen kanavia (Noppari & Koistinen 2005, 25.) Samoin osallisuuden sosiaalisessa mallissa osallistumattomuuden ongelmaa ei rajata yksilöön vaan ympäristön sisältämiin esteisiin ja rajoituksiin, jotka ovat sekä fyysisiä että asenteellisia. Tavoitteena on rajoitusten poistaminen ja osallistumismahdollisuuksien luominen. Käytännössä kuunnellaan ja kunnioitetaan ikäihmisten omaa halua osallistua tai jättää osallistumatta. Tärkeää on tarjota ikäihmiselle vaihtoehtoja ja mahdollisuuksia tulla mukaan toimintaan, jonka hän kokee itselleen merkityksellisenä (Kairala 2010.)

4 TUTKIMUSHAASTATTELUN TOTEUTTAMINEN

Tutkin osallistumista ja sen merkitystä ja syitä eli osallisuutta ikäihmisten kokemusten ja mielipiteiden kautta teemahaastattelemalla seitsemää henkilöä. Tutkimuskohteena ovat ikäihmisten asenteet ja tarpeet. Tutkimuksen myötä pyritään vastaamaan kysymykseen: Miksi? Millainen? ja Miten?. Tutkimuksella halutaan selvittää, millaisena ikäihmiset kokevat projektin ja sen toimintoihin osallistumisen. Miksi he osallistuvat toimintoihin? Miten osallisuus ilmenee heidän kokemuksissa ja miten osallisuutta voitaisiin edistää? Tutkimusote on täten kvalitatiivinen. Kvalitatiivisella tutkimuksella voidaan myös kehittää toimintaa, etsiä vaihtoehtoja tai tutkia sosiaalisia ongelmia ja sitä projektin tavoitteisiin kuuluvan Kyttälän alueen ikäihmisten osallisuuden lisääminen edellyttää (Heikkilä 2008, 16-17.)

Tutkimustehtävä- ja kysymykset

Tutkimuksen tavoitteena on tarkastella ja tutkia ikäihmisten osallisuutta Kyttälänkylä -projektin toiminnoissa. Tutkimusongelmana on selvittää ikäihmisten osallisuuden kokemuksia. Tutkimuskysymyksiä ovat:

1. Miten ikäihmiset kokevat osallistumisen Kyttälänkylä -projektin toimintoihin?
2. Miten osallisuus ilmenee ikäihmisten kokemuksissa toiminnasta ja siihen osallistumisesta?
3. Miten ikäihmisten osallisuutta voitaisiin tukea ja edistää jatkossa Kyttälänkylä -projektin toiminnoissa?

Projektin ja opinnäytetyön tavoitteena on edistää ikäihmisten osallisuutta. Ennen kuin sitä voidaan edistää on tutkittava, miten ikäihmiset kokevat toiminnan ja siihen osallistumisen. Ensimmäisen tutkimuskysymyksen tarkoituksena on selvittää, miten ikäihmiset kokevat projektin toiminnot. Pitävätkö ikäihmiset osallistumista niihin tärkeänä ja minkälaisia merkityksiä ihmiset antavat osallistumiselleen. Näen, että ihmisten suhtautuminen toimintoihin ja halu osallistua kertovat myös koetusta osallisuudesta sillä osallisuuteen kuuluu tunne siitä, että on osa jotain itselle tärkeää. Toinen tutkimuskysymys keskittyy siihen, miten osallisuus ilmenee ikäihmisten kokemuksissa toiminnasta. Kolmantena tutkimuskysymyksenä on, miten osallisuutta voitaisiin tukea ja edistää jatkossa Kyttälänkylä -projektin toiminnoissa eli mitkä tekijät ikäihmiset näkevät edistävän osallistumista ja sitä kautta osallisuutta.

4.1 Teemahaastattelu

Haastattelulla tarkoitetaan sellaista tiedonkeruutapaa, jossa henkilöiltä kysytään heidän omia mielipiteitään ja näkemyksiä tutkimuksen kohteesta, jolloin vastaus on puhutussa muodossa. Haastattelu perustuu ennen kaikkea merkitykseen, käsitteisiin ja

kieleen. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 41.) Haastattelun kautta voidaan lisätä ymmärrystä myös siitä, miksi ihmiset toimivat niin kuin he toimivat ja miten he arvottavat ja kokevat sen. Haastattelu sopii tutkimusmenetelmäksi sillä opinnäytetyöni tarkoitus on ihmisten kokemusten ja motiiveiden selvittäminen.

Päädyin haastatteluun, koska sen käyttö mahdollistaa tutkittavien äänen kuulumista mielestäni parhaiten. Kuulluksi tuleminen on osa osallisuuden kokemusta ja koen sen toteutumisen yhtenä edellytyksistä opinnäytetyölleni. Lisäksi opinnäytetyöni tarkoituksena ei ole rajoittua vain tutkimaan mihin ja miksi ikäihmiset osallistuvat projektin toimintoihin tai minkälaisia kokemuksia heillä on toiminnoista. Näihin kysymyksiin voi löytää vastauksen myös kyselyn kautta. Tärkeänä tutkimukseni osana on selvittää, mitä eri asioita toimintoihin osallistuminen ikäihmisille merkitsee. Näen, että haastattelu on paras keino lisätä ymmärrystä toimintojen merkityksistä ja sitä kautta selvittää, miten osallisuus ilmenee Kyttälänkylässä. Haastattelun yhtenä etuna nähdään sen kyky tuoda esille tutkittavan subjektina oleminen, jolloin ihminen on aktiivinen ja merkityksiä luova osapuoli (Hirsjärvi & Hurme 2004, 35).

Haastattelua on luonnehdittu myös kahden tai useamman ihmisen väliseksi keskusteluksi, joka on päämäärätietoista ja jolla on tarkoitus: kerätä informaatiota tutkittavasta aiheesta. Haastattelun hyvinä puolia mainitaan joustavuus sillä siinä ollaan suorassa kielellisessä vuorovaikutuksessa tutkittavien kanssa. Siihen liittyy myös mahdollisuus suunnata tiedonhankintaa esimerkiksi säätelemällä haastatteluaiheiden tai kysymysten järjestystä, selventää vastauksia ja näin syventää saatavia tietoja. (mt.,35,42.)

Haastattelutilanteen vapaus oli toinen syy haastattelun valitsemiseen. Osallistumisen merkitysten ja osallisuuden tutkimisen lisäksi kolmas tutkimuskysymykseni keskittyy siihen, miten ikäihmisten osallisuutta voitaisiin tukea ja edistää jatkossa Kyttälänkylä -projektin toiminnoissa. Painopisteenä on täten kehittäminen, joka edellyttää saatavien tietojen syventämistä jatkokysymyksillä tai muilla haastattelun mahdollistavilla tavoilla. Haastattelun aikana sekä haastateltavan että haastattelijan on mahdollista poiketa asioihin, joihin ei muuten välttämättä olisi pääsyä. Parhaimmillaan haastattelutilanne voi olla siihen osallistuville luova tila. Sen kautta päädytään esittämään ja ja-

kamaan mielipiteitä ja ideoita, jotka voivat jatkossa muokkautua myös konkreettisiksi kehittämis ehdotuksiksi.

Haastattelun hyvät puolet pitävät sisällään myös sen haitat. Ensinnäkin haastattelujen tekemiseen ja vastauksiin syventyminen vaatii resursseja, kuten aikaa ja rahaa. Toiseksi haastattelu edellyttää haastattelijalta taitoa ja kokemusta. Haastattelun katsotaan sisältävän myös useita virhelähteitä, joita aiheutuu sekä haastateltavasta että haastattelijasta, onhan kyse vuorovaikutustilanteesta, johon kumpikin osapuoli vaikuttaa (mt.,35.) Näihin tekijöihin palaan tutkimuksen luotettavuutta käsittelevässä luvussa myöhemmin.

Tutkimusmenetelmänä käytin teemahaastattelua, jossa mukaan teema-alueet ovat etukäteen määrätty. Menetelmä eroaa kuitenkin strukturoidusta haastattelusta, koska siitä puuttuu kysymysten tarkka muoto ja järjestys. Tämä antaa mahdollisuuden etukäteen määriteltyjen teemojen haastattelukohtaiseen läpikäymiseen, mitä tulee kysymysten laajuuteen ja järjestykseen (Eskolan ja Suorannan 2008, 86.)

Hirsjärvi & Hurme (2000, 47) viittaavat Mertonin, Fiskin ja Kendallin (1956, 3-4) teokseen, jossa teemahaastattelusta käytetään nimitystä kohdennettu haastattelu (engl. focused interview). Sen lähtökohdiksi he nimeävät, että haastateltavat ovat kokeneet tietyn tilanteen. Tutkimuksessani tutkin ikäihmisten osallisuutta toiminnoissa ja oletan, että haastateltavat ovat ottaneet osaa Kyttälänkylä -projektin toimintaan tai ovat ainakin tietoisia projektin toiminnasta.

Toiseksi tutkija on alustavasti selvitelty tutkittavan ilmiön oletettavasti tärkeitä osia, rakenteita, prosesseja ja kokonaisuutta (mt). Olen tehnyt edellä mainitun kaltaista tilanneanalyysiä sillä suoritin projektiharjoitteluni projektissa keväällä 2011. Lisäksi olen toiminut kesästä asti projektissa ensin projektityöntekijänä ja nyt projektiavustajana, joten olen muodostanut kuvaa ja arvioinut toimintoja, niiden piirteitä ja ihmisten kokemuksia niistä.

Kolmanneksi kehitetään haastattelurunko analyysin pohjalta. Neljänneksi haastattelu suunnataan tutkittavien henkilöiden subjektiivisiin kokemuksiin tilanteista. Oletuksena on, että kaikkia yksilön kokemuksia, ajatuksia, uskomuksia ja tunteita voidaan tutkia tällä menetelmällä (mt.) Teemahaastattelu on lähempänä strukturoimatonta kuin

strukturoitua haastattelua. Teemahaastattelu on puolistrukturoitu menetelmä, koska yksi haastattelun aspekti, haastattelun aihepiirit ja teema- alueet ovat kaikille samat (Hirsjärvi & Hurme 2000, 47-48.)

Muodostin teemahaastattelun kysymysrunгон käyttämäni kirjallisuuden pohjalta. Samalla tutkimuskysymyksen ohjasivat rungon rakentamista. Haastattelun kysymykset jakautuivat ensinnäkin yksilöllisiin ja yhteisöllisiin tekijöihin, jotka vaikuttavat osallistumiseen ja osallisuuden kokemiseen. Tämä jako vastaa sitä näkemystä, jossa osallisuutta tarkastellaan sekä yksilön kokemuksina että yhteisöllisessä toiminnassa ja ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa kehittyvänä asiana. Joidenkin kysymysten kautta osallistumista ja osallisuutta lähestytään selvittämällä kokemuksia vaikuttamismahdollisuuksista. Vaikuttaa voi monella tavoin. Ikäihmiset voivat itse antaa palautetta, heiltä voidaan kartoittaa heidän tarpeitaan ja toiveitaan, jolloin ne suuntavat toimintojen suunnittelua. Vaikuttaminen voi toteutua niin suunnittelun, arvioinnin kuin itse toiminnan aikana. Tärkeää on, että on ihmiset voivat vaikuttaa haluamallaan tavalla. Osa kysymyksistä keskittyy tiedottamiseen ja tiedon saamiseen koska sen on todettu olevan osallisuuteen vaikuttava tekijä. Viimeisenä haastattelurungon aihepiirinä ovat työntekijät ja ne merkitykset, joita ikäihmiset heihin liittävät.

4.2 Haastateltavien valinta, aineiston kuvaus ja aineistonkeruu

Aineisto koostuu seitsemän ikäihmisen teemahaastattelusta. Haastateltavani ovat 71-84-vuotiaita. Kuusi ihmisistä asuu Tampereen Kyttälän alueella ja yksi kauempana Kyttälästä. Kyttälän asukkaat ovat asuneet nykyisessä asunnossa puolestatoista vuodesta seitsemään vuoteen asti. Haastateltavien joukossa on sekä miehiä että naisia. Lisäksi he ovat ottaneet osaa Kyttälänkylä -projektin toimintaan vuosien 2009-2011 aikana. En haastatellut ikäihmisiä sattumanvaraisesti vaan tutkimukselle tarkoituksenmukaista on, että haastateltavat ihmiset täyttävät tietyt tunnusmerkit esimerkiksi 1. Kyttälän alueen ikäihminen ja 2. osallistuminen toimintaan. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa harkinnanvaraisesta otannasta käytetään nimitystä harkinnanvarainen poiminta tai näyte. Siinä on kysymys tutkijan kyvystä rakentaa tutkimukseensa vahvat

teoreettiset perustukset, jotka osaltaan ohjaavat aineiston hankintaa. (Eskola & Suoranta 2008, 18.)

Päädyin harkinnanvaraiseen otantaan myös siksi, että haastateltaviksi saataisiin sekä miehiä että naisia. Toisena syynä on, että halusin varmistaa, että haastateltavien osallistumisen kokemukset eroavat toisistaan heidän osallistuttuaan eri toimintoihin. Yksi haastateltavista toimii Tampereen Kaupunkilähetysten vapaaehtoistyöntekijänä ja lisäksi osallistuu osaan toiminnoista yhtenä Kyttälänkylän ikäihmisistä. Haastateltavien joukossa on myös yksi henkilö, joka ei ole säännöllisesti ollut mukana toiminnassa. Hänen kohdallaan haastattelu keskittyi sen tutkimiseen, miksi osallistuminen on jäänyt. Osallistumisen kokemusten ohella mielestäni on tärkeää tietää, miksi joku ei ole osallistunut. Samalla on mahdollisuus selvittää, onko toiminnasta löydettävissä piirteitä, joita muuttamalla henkilö kokisi tarvetta osallistua jatkossa.

Toteutin kaikki haastatteluni syys- ja lokakuun aikana. Kolme haastattelusta tapahtui haastateltavien kotona ja neljä tehtiin Kyttälänkylä -projektin toimistotilassa. Toimistotila haastattelupaikkana osoittautui hyväksi sillä sinne tuleminen ja siellä oleminen aktivoi haastateltavia ja suuntasi heidän ajatteluaan luonnollisesti Kyttälänkylä -projektin toimintoihin sekä ennen haastattelua että sen aikana. Haastattelut ajoittuivat aamu- tai iltapäivään haastateltavien toiveiden mukaisesti.

Haastattelujen kesto vaihteli puolesta tunnista puoleentoista tuntiin. Kaikki haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin. Jos keskustelu poikkesi aiheesta, osuus jätettiin pois litteroinnista. Kaikki haastattelut alkoivat orientaatiokysymyksillä, jotka koskivat haastateltavien syntymävuotta, siviilisäätyä ja sitä, kuinka pitkään on asunut nykyisessä paikassa. Päätin jättää alusta pois elämänkulkua, ammattia ja vaikkapa harrastuksia koskevat kysymykset sillä moni haastateltavista viittasi omaan henkilöhistoriaansa muutoinkin haastattelun yhteydessä.

Toinen syy jättää elämänkulun tarkastelu pois on se, että oman elämänhistorian tarkempi kertominen heti haastattelun kärkeen veisi haastateltavan tarkkaavaisuuden helposti pois projektista ja sen toiminnoista. Orientaatiokysymyksiä ennen suoritettiin vielä testinauhoitus, jonka tarkoituksena oli tarkistaa, että nauhuri toimii ja haastateltavan että haastattelijan ääni kuuluu tarpeeksi. Testinauhoituksen toisena tarkoituksena oli rentouttaa haastattelutilanne ja luoda yhteys haastateltavaan.

4.3 Teemoittelu ja tyypittely analysointimenetelmänä

Käytin tutkimukseni analysointimenetelmänä teemoittelua. Hirsjärvi & Hurme (2004, 173) näkevät teemoittelun olevan sitä, että analyysivaiheessa kiinnitetään huomiota sellaisiin aineistosta nouseviin piirteisiin, jotka toteutuvat usean haastateltavan kohdalla. Teemoiksi kutsutut aineiston osat saattavat perustua teemahaastattelun teemoihin ja usein haastattelun lähtökohdat tulevat esiin myös lopullisissa teemoissa. Tavallisesti aineistosta nousee esille vielä useita muita teemoja, jotka ovat avartavia ja kiehtovia eroten lähtöteemoista. Alun teemat voivat myös yhdistyä ja limittyä toisiinsa muodostaen uusia teemoja (mt., 173.)

On huomioitavaa, että analyysistä nousevat teemat perustuvat tutkijan tulkintoihin haastateltavien kanssa keskustelusta. Tutkijan omat tulkinnat ja päätelmät eli vuorovaikutus aineiston ja aikaisempien teorioiden ja tutkimusten välillä muodostaa tutkimuksen ytimen. Toinen ydin koostuu tutkittavien näkökulman huomioimisesta. Mielestäni näihin tekijöihin liittyy myös narratiivisuus eli kertomuksellisuus. Tutkija kohtaa ja käsittelee erilaisia kertomuksia. Näin narratiivisuus viittaa sekä tutkimuksen tekijään että hänen käyttämään aineistoon (Eskola & Suoranta 2008, 24.)

Tulosten teemoittelu perustuu aikaisemmin tutustumaani kirjallisuuteen ja haastateltavien vastauksissa esiintyviin teemoihin. Osa tutkimuksessa esiin nousseista teemoista vastaa siis haastattelun teemoja. Aineistosta nousee teemoja myös haastattelun ulkopuolelta. Ne ovat tutkittavien tuottamien kertomusten yhdistelmiä tai poikkeamia toisistaan.

Toisena analysointikeinona käytin tyypittelyä, joka perustuu yhteyksien tarkasteluun. Miles & Huberman (1994) tarkoittavat tyypittelyllä, että haastateltavien vastauksia analysoidaan ja sitten pyritään määrittelemään, miten ne voitaisiin järjestää ryhmiin tiettyjen piirteiden perusteella (Hirsjärvi & Hurme 2004, 174) Ensimmäisenä jaoin haastateltavani kolmeen eri osallistujatyyppiin sen mukaan minkälaisia kokemuksia heillä oli osallistumisesta. Tyyppiä perusteena olivat myös haastateltavien vastaukset siihen, mihin he osallistuvat ja mitkä tekijät vaikuttavat osallistumiseen. Tyypit-

tely sai pohjaa haastateltavien suhtautumista projektin toimintoihin. Tyyppien sisäisten yhteyksien lisäksi löysin myös yhtäläisyyksiä kahden osallistujatyypin välillä. Osallistujatyyppien lisäksi aineistosta nousi esiin myös erikoistyyppisiä, jotka ilmenivät vain yhden haastateltavan kohdalla.

Osallisuuden ilmentymät haastateltavien kokemuksissa jakautuvat kolmeen eri teemaan, jotka toistuvat haastateltavien vastauksissa. Osallisuuden edistämisen teemoja löytyi lopulta neljä, jotka vielä jakautuvat useisiin tyyppisiin. Yhtenä oletuksenani oli, että tiedotus olisi tärkeä tekijä osallisuuden edistämisessä. Tiedotus edustaa yksilöllistä tekijää osallisuuden rakentumisessa. Osallisuutta edistäviksi tekijöiksi nousivat kuitenkin eritoten yhteisölliset teemat. Esittelen löytyneitä teemoja ja tyyppisiä tarkemmin Tulokset- luvussa.

4.4 Luotettavuus

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa nähdään, että tutkija voi läsnäolollaan, asenteellaan tai käyttäytymisellään vaikuttaa tutkittaviin ja tutkimuksessa saatuihin tuloksiin. Laadullisessa tutkimuksessa tutkijan asema vapaudessaan on toisella tavalla keskeinen kuin tilastollisessa tutkimuksessa. Tämä vapaus tuo mukanaan myös vastuun. Esimerkiksi haastattelutilanteessa tutkijan tulee tiedostaa haastateltavan tai haastateltavien rinnalla oma itsensä ja reflektoida kokonaisvaltaisesti tilannetta. Tutkimuksen yksi vaatimus on objektiivisuus, joka kvalitatiivisessa tutkimuksessa syntyy siitä, että tutkija tunnistaa ja tiedostaa oman subjektiivisuutensa (Eskola & Suoranta 2008, 17.)

Tutkimukseni luotettavuuden kannalta on huomioitava, että tutkijana mutta myös Kytälänkylä -projektin avustajana olen tuttu kaikkien haastateltavieni kanssa paitsi yhden. Hänet olin tavannut kerran ennen haastattelua. Haastatteluja tehdessäni ja myöhemmin analysoidessani otin huomioon mahdollisuuden, että tuttuus haastateltavien kanssa voi vääristää haastatteluja ja niistä saatavia tuloksia. Yleisesti puhutaan haastateltavien taipumuksesta antaa sosiaalisesti suotavia vastauksia. Sosiaalisen suotavuuden katsotaan liittyvän yleensäkin haastattelujen tai kyselyjen tekoon henkilön esiintyessä omalla nimellään ja kasvoillaan. Toisin sanoen kun tutkittava ja

tutkija ovat välittömässä vuorovaikutuksessa keskenään. Näen, että tuttuus tai tuntemattomuus voivat molemmat vaikuttaa haastateltavien tarpeeseen antaa itsestä tai kysyttävästä asiasta parempi kuva kuin se todellisuudessa olisi. Tämä riippuu haastateltavan kokemuksista, asenteista ja käsityksistä sekä haastattelutilanteesta että haastattelun sisällöstä. Nämä haastateltavan ennakkokäsitykset vaikuttavat siihen, mitä ja miten hän haastattelutilanteessa puhuu ja minkälaisen kuvan hän haluaa itsestään antaa (Lumme- Sandt 2005, 136).

Tutkimuksen luotettavuuden ja pätevyyden varmistamiseksi tarkoituksenani oli tehdä esihaastattelu. Tiukan aikataulun ja haastatteluajan peruuntumisen takia esihaastattelua oli kuitenkin mahdotonta suorittaa. Ensimmäisessä haastattelussa ymmärsin, että eri teemoja käsittävien kysymysten esittämisessä kannattaa jatkossa noudattaa suppilotekniikkaa. Sillä tarkoitetaan kysymysten esittämisen järjestyksessä, jossa aloitetaan konkreettiselta tasolta ja yleiseltä tasolta ja edetään enemmän yksityiskohdaisiin ja rajatumpiin kysymyksiin (Hirsjärvi & Hurme 2004, 109).

Teemahaastattelun käyttö aineistonkeräysmenetelmänä tarjosi onneksi vapauden vaihdella kysymysten järjestystä ja muotoa, joten esihaastattelun puuttuminen ei vaikuttanut haastattelujen toteutukseen kovin paljon. Haastattelujen kysymysten muoto oli avoin sillä pyrin, etten ohjailisi ikäihmisten vastauksia sulkemalla vastausvaihtoehtoja pois.

Luotettavuuden vahventamiseksi päätin laatia teemahaastattelun siten, että kysymyksissä ei tule ilmi osallisuus- sana. Haastatteluissa lähestyin sekä osallisuuden ilmentymiä että osallisuutta edistäviä tekijöitä aina osallistumisen näkökulmasta. Näen, että se on tarkoituksenmukainen ja perusteltu lähestymistapa sillä tutkimuksessa osallisuus ja osallistuminen nähdään rinnakkaisina ja toisiinsa nivoutuneina ilmiöinä.

Toiseksi en halunnut johdatella haastateltavia vastaamaan suoraan osallisuuden näkökulmasta. Se saattaisi mielestäni vääristää saatuja tuloksia kun haastateltavat tiedostaisivat, mitä haen kysymyksilläni. Osallisuus- sanan pois jättöön haastatteluissa vaikutti myös se, että tiedostin oman asemani ikäihmisten silmissä. Heille olen yksi projektin työntekijä ja osallisuuden suora kysyminen olisi kenties voinut vaikuttaa heidän vastauksiinsa. Osallisuus edustaa täten etic-käsitettä, jota vain tutkija käyttää ja

osallistuminen taas emic-käsitettä, joka on yhteinen tutkittaville ja tutkijalle ja jota tutkittavat käyttävät (Ronkainen 2011).

Jokainen haastattelutilanne oli odotetusti erilainen. Kolmen toimistotiloissa pidetyn haastattelutilanteen aikana keskustelu keskeytyi haastateltavasta riippumattomasta syystä. Syinä olivat puhelimen soiminen ja toisen työntekijän saapuminen samaan tilaan. Keskeytykset olivat kuitenkin lyhyitä eivätkä haitanneet haastattelun etenemistä sen enempää. Haastatteluihin aiheutui muutamia keskeytyksiä myös haastateltavien johdosta. Uskon, että noin tunnin haastattelun jälkeen ajoittuivat keskeytykset saattoivat johtua halusta liikkua ja vetää hieman henkeä. Toisaalta taustalla saattoi olla myös halu keskeyttää keskustelu aiheesta, jota haastateltavat eivät kokeneet mielenkiintoisena tai muuten sopivana käsitellä. Keskeytysten ajankohta ja paikka vaihtelivat haastatteluista toiseen.

Tutkimuksen aineisto koostuu seitsemän eri ihmisen teemahaastatteluista. Valitsin haastateltaviksi eri ikäisiä ihmisiä, jotka ovat ottaneet osaa eri toimintoihin. Haastateltavien joukossa on myös yksi henkilö, joka ei ole osallistunut toimintoihin säännöllisesti. Aineisto ei rajoitu näin pelkästään osallistuvien kokemuksiin. Analyysissä esiin tulleet teemat ja tyypit perustuvat kaikkien haastattelujen tasapainoiseen analysointiin ja niiden piirteiden luokitteluun mitkä ovat yhteisiä vastaajille ja mitkä eivät. Aineistosta tehtyjen siteerausten lopussa näkyy tämän takia H1-H7 kertoen kenen haastateltavan kommentista on kyse.

Tutkimuksen yleistettävyyteen liittyen on huomioitava projektin taustalla vaikuttava sosiokulttuurinen innostaminen ja sen periaatteet. Jokainen sosiokulttuurisen innostamisen mukainen toiminta on siihen osallistuvien ihmisten näköistä ja määrittelemää. Kyse on aina yksilöllisestä ja ainutlaatuisesta prosessista tiettyjen ihmisten kanssa tietyssä paikassa ja tietyssä ajassa (Kurki 2010.) Siitä johtuen tulosten yleistettävyys ei ole tutkimuksen luotettavuuden kannalta tarkoituksenmukainen tekijä. Se vastaa myös ajatusta siitä, että onnistuessaan tutkimukset saattavat tavoittaa murtoosan ihmisten sen hetkisestä todellisuudesta. Tutkimus ja siitä saadut tulokset eivät milloinkaan ole aukottomia ja kattavia vaan edustavat yhtä hetkeä ja siihen luotua silmäystä. Silmäykset ovat kuitenkin tärkeitä pyrittäessä lisäämään ymmärrystä.

5 TULOKSET

Tutkimukseni tulokset jakautuvat kolmeen eri lukuun ja niiden alalukuihin vastaten edellä esitettyihin tutkimuskysymyksiin. Ensimmäisenä kerrotaan toimintaan osallistumisen kokemuksista, toisena osallisuuden ilmentymistä ja kolmantena osallisuutta edistävästä tekijöistä.

5.1. Toimintaan osallistumisen kokemus

Haastateltavani jakautuvat osallistujina kolmeen eri ryhmään. Tältä osin tulokseni vastaavat erään tutkijan näkemystä. Vidovicovi (2005) määritellessään ikäihmisiä toiminnan laadun ja määrän suhteen löysi kolme eri osallistujatyyppeä: aktiivisen, sopeutuvaisen ja ei-aktiivisen (Haarni 2010, 38). Tässä tutkimuksessa osallistujatyyppeiden muodostus ei kuitenkaan rajoitu vain toiminnan piirteisiin vaan tyypittelyn taustalla vaikuttaa haastateltavien toiminnalle antamat merkitykset ja kokemukset.

Ensimmäisen osallistujatyypin muodostavat ne, jotka ottavat aktiivisesti osaa toimintoihin. Näille osallistujille yhteistä on se, että osallistuminen ei rajoitu vain kertaluontoiseen tai epäsäännölliseen toimintaan. Osallistuminen on monipuolista ja jatkuvaa, jolloin liikutaan, lauletaan, askarrellaan tai kokoonnutaan ryhmässä eri aiheiden äärellä. Toisena aktiivista osallistujatyyppeä yhdistää kokemus siitä, että projektin toiminnot ovat lisänneet heidän viihtyvyyttään. Eräs haastateltava jopa toteaa yleensä kertovansa yhtenä asiana Kyttälänkylä -projektista asuinpaikasta puhuttaessa. Kolmas yhdistävä tekijä aktiivisilla osallistujilla on kokemus siitä, että he voivat vaikuttaa projektin toimintaan ja se että heidän mielipiteellään on jonkin verran merkitystä.

Toinen osallistujatyyppeä rakentuu valikoivista osallistujista. He jakautuvat niihin, jotka pitävät parempana jatkuvia toimintoja esimerkiksi ryhmiä ja niihin, jotka kokevat kertaluontoiset tapahtumat ja tilaisuudet sopivampina itselleen. Aktiivisiin osallistujiin verrattuna tämän tyypin edustajat ottavat osaa toimintoihin harvemmin ja osallistuminen keskittyy ryhmätoimintaan tai sitten yksittäisiin toimintoihin.

Aktiivisten ja valikoivien osallistujien välillä on myös jotain yhtäläisyyksiä. Osa aktiivisista ja osa satunnaisista osallistujista on antanut palautetta toiminnoista. Palautteen muoto on aina ollut suullinen ja annettu keskustellessa työntekijöiden kanssa. Sekä osalta aktiivisilta että satunnaisilta osallistujilta oli kartoitettu tarpeita ja toiveita toiminnasta. Tarpeita oltiin kartoitettu keskustelemalla ja kyselylomakkeella. Sekä osa aktiivisista että satunnaisia pitävät hyvänä ajatusta siitä, että tarpeita kysyttäisiin myös jatkossa. Kolmen haastateltavan mielestä tarpeita ja toiveita tulisi kysyä suoraan ihmisten tullessa toimintaan. Yksi haastateltavista koki postitse lähettävän kyselyn paremmaksi.

Kolmannen osallistujatyypin nimi on muualle sitoutunut. Tätä edustaa yksi haastateltava, joka ei osallistu projektin toimintaan säännöllisesti eikä valikoivasti. Hänellä ei ole tällä hetkellä tarvetta osallistua projektin tarjoamiin toimintoihin sillä hän on sitoutunut muiden järjestöiden ja toimijoiden järjestämiin toimintoihin.

Kaikkia kolmea esiteltyä osallistujatyyppiä yhdistävät useat näkemykset ja kokemukset projektin toiminnasta ja siihen osallistumisesta. Kaikki haastateltavat kokevat olevansa motivoituneita tulemaan toimintaan. Jokainen haastateltava näkee toiminnot tarpeeksi monipuolisina ja kokee, että niitä järjestetään tarpeeksi usein. Yksi satunnaisista osallistujista kokee toiminnan tosin liian vähäisenä erään ryhmän äkillisen päättymisen johdosta. Näkemykseen liittyy kuitenkin käsitys, että ryhmä jatkuu tulevaisuudessa. Lisäksi kaikki kuusi toimintaan säännöllisesti tai valikoivasti osallistuvat mainitsevat saavansa toiminnoista itselleen.

Huomionarvoista on, että kaikki haastateltavat näkevät projektin toiminnot tärkeinä. Toimintojen tärkeänä kokeminen, niiden anti ja motivaatio osallistua limittyvät tiivisti toisiinsa. Kun henkilö saa osallistumisestaan jotain, hän alkaa kokea toiminnan ja siihen osallistumisen tärkeäksi. Motivaatio taas pohjautuu tähän tärkeyden kokemukseen ja yhdessä nämä kolme toimivat tienä osallisuudelle.

Särkelä (2009,34) viittaa Koskiahon (2002), joka luokittelee osallistujan motiivit ideologisiin, kulttuurillisiin, taloudellisiin ja sosiaalisiin motiiveihin. Haastateltavien vastauksissa painottuvat sosiaaliset ja kulttuuriset mutta myös ideologiset motiivit. Monet haastateltavat kiittävät hengellistä toimintaa, jonka järjestäminen ja johon osallistuminen nähdään tärkeänä. Kaikille haastateltaville osallistuminen toimintoihin suo mah-

dollisuuden tavata muita ihmisiä ja ylläpitää aikaisemmin toiminnassa kehittyneitä tuttavuuksia.

"Elämää on erilaista mitä me tässä vaan eletään eikä me vaan olla sitä samaa ja täällä on erilaisia ihmisiä, jotka juttelee näin ja tällain. Niin se avartaa ja laajentaa meitä, ettei me ruveta kattoon ihan sillai suppeesti vaan nähdään, et tääl on toisenlaisiakin ihmisiä." H6

Usea haastateltava mainitsi, että toiminnot ja niihin osallistuminen katkaisevat ja virkistävät päivää luoden vastapainoa ja sisältöä elämään. Toimintoihin osallistuminen tarjoaa vaihtelua, mahdollistaa uusiin asioihin tutustumisen ja itsensä kehittämisen. Uuden oppimisen ja kokemisen lisäksi tärkeänä mainittiin myös mahdollisuus käyttää ja ylläpitää olemassa olevia kykyjä esimerkiksi liikunnan, askartelun laulun tai soiton merkeissä. Edellä luetellut vastaavat Euroopan komission teettämän tutkimuksen tuloksia ikäihmisten vapaaehtoistoimintaan osallistumista edistävästä tekijöistä, joihin lukeutuvat myös vapaaehtoisuus, itsenäisyys, itsemäärittelyn mahdollisuus ja työstä saatava tunnustus (European Commission 2010b, 34).

Toimintojen annin lisäksi muutama haastateltava mainitsee sen, että kokee pystyvänsä antamaan jotain vastineeksi.

"Nimenomaan näissä pienryhmissä, että niissä joskus tuntuu tosiaan siltä et tai on tuntunu et on voinut antaa itsekin mutta en tiedä sitten missä määrin jossakin tällaisessa isossa, isommassa tapah tumassa tai tilaisuudessa." H4

"No kun mä oon tota mä oon vapaaehtoinen työntekijä ja haluan tehdä sellasta työtä. Toivottavasti siitä on iloa joillekin ihmisille ja mä saan ite siitä myös. Sehän on hyvin tärkeä. Mä saan tehdä sitä, mistä mä tykkään." H7

Saamisen ja antamisen vastavuoroisuuden kokemukset ovat lähellä osallisuuden ajatusta siitä, että jokainen voi omalla panoksellaan vaikuttaa yhteisöön ja ympäris-

töön. Lisäksi haastateltava avaa toimintojen merkitystä itselleen kertoessaan ryhmästä, joka poikkeaa hänen tavanomaisesta osallistumisesta ryhmiin.

"Yhdessä ryhmässä, siinä ei ollu pelkkiä omaishoitajia, mä olinkin ainoa. Koin siellä oloni oikein mukavaksi. Se oli virkistävää sillä tavalla, että erosi omaishoitajuuden vertaistuesta. Vähän ensiksi kun kaikki oli vieraita niin sitä vierasti, et mitä mä täällä nyt sitten oikein teen mut ehkä se autto mua tuntemaan itseni muuksikin kuin omaishoitajaksi." H3

Vertaistuen merkitys esimerkiksi omaishoitajille on hyvin suuri mutta toisenlaistakin toimintaa tarvitaan. Osallistuminen voi muodostaa identiteettiin ulottuvan kokemuksen varsinkin jos se mahdollistaa sen, että ihminen voi hetkeksi irrottautua vallitsevasta, raskaastakin roolistaan ja löytää itsestään uutta. Silloin voidaan puhua osallisuudesta.

5.2 Osallisuuden ilmeneminen osallistumisen kokemuksissa

Ikäihmisten osallisuus ilmenee usealla eri tavalla toimintoihin osallistumisessa. Osallisuuden ilmentymiä on nähtävissä sekä aktiivisten että valikoivien osallistujatyypin vastauksissa. Lisäksi muualle sitoutuneen osallistujatyypin edustajan kohdalla on havaittavissa osa osallisuuden puolista. Osallisuuden ilmentymistä ensimmäinen "jäsenyyden kokemus" ja "omana itsenä oleminen" kuuluvat teemahaastattelun runkoon. Toiset kaksi "oma vastuu osallistumisesta" ja "kiinnostus kehittää projektin toimintoja ja innostaa muita mukaan toimintaan" nousivat teemoiksi haastateltavien tuottamista kertomuksista.

Kaikki aktiiviset osallistujatyypit ja osa satunnaisista osallistujista kokevat olevansa Kytälänkylän jäseniä.

"Me kaikki tällä alueella ollaan ikään kuin tällaisen pienen yhteisön jäseniä ja ehkä siinä sit vaikuttaa todella se , että ikäkausijakauma tällä alueella on aika voimakkaasti minun tätä ikäpolvea, mut on

neksi täällä on lapsiperheitä ja muitakin mut kuitenkin tuntuu kun olis semmoinen suuri seniorikylä." H4

Osallisuutta voidaan lähestyä yksilön kokemuksena tai olotilana (Metteri 2003, 92). Ikäihmisten kokemus mukana olost ja kuulumisesta johonkin ovat osallisuutta. Osa haastateltavista ikäihmisistä koki olevansa enemmän kuin vain yksi asukas. Eräs haastateltava totesi myös olevansa ylpeä kun voi kertoa olevansa Kyttälästä.

Jäsenyys edellyttää suurempaa kokonaisuutta, yhteisöä, johon ikäihminen haluaa tai/ ja kokee kuuluvansa ilmentäen ihmisten välisen vuorovaikutuksen merkitystä osallisuuden kehittämisessä. Vuorovaikutus voi olla joko välitöntä tai välillistä, jolloin osallisuuttakin voi kokea välittömästi tai välillisesti. Väitettä tukee kerran kuukaudessa lähetettävä kuukausikirje, joka muodosti ensisijaisen tiedotuskanavan lisäksi haastateltaville tunteen siitä, että on mukana Kyttälänkylän toiminnassa. Sekä aktiivisten että satunnaisten osallistujien jäsenyyden kokemuksissa mainitaan jokaiselle lähetettävä kuukausikirje. He lukevat sen tarkkaan ja kirjoittavat kalenteriin siitä kuukauden menot itselle ja muille nähtäväksi. Kirje on yksi tapa tulla osalliseksi vaikka ikäihminen ei aina osallistuisi toimintoihin.

Kaikki haastateltavat kokevat, että voivat tulla omana itsenään toimintoihin. "Roolit ovat karisseet jo aikoja sitten jos niitä ikinä olikaan." Allardt (1976) on esittänyt, että hyvinvointi pohjautuu kolmeen toimintaresurssiin, joita ovat elintasoon viittaava having, yhteisyyssuhteita korostava loving ja itsensä toteuttamista tarkoittava being. Nykyään jälkimmäistä voisi lähestyä myös tekemisen kautta (doing), joka merkitsee yksilön voimavarojen käyttöä elinympäristössään. Ystävyysuhteet (loving) liittyvät kuulumiseen (belonging), joka ilmaisee osallisuutta ja yhteisöllisyyttä (Särkelä 2009, 29-30.) Näen, että ikäihmisten mahdollisuus olla oma itsensä ja aikaisemmin mainittu jäsenyyden kokemus sopivat being ja belong- termeihin ja näyttäytyvät osallisuuden ilmentyminä. Omana itsenä oleminen sisältyy myös Porkan (2009, 63) näkemykseen osallisuudesta, joka on sitä, että ihminen tulee kuulluksi ja nähdyksi omana itsenään ja hyväksytään sellaisena kun hän on.

Kaikki haastateltavat kokevat, että osallistuminen on heidän omalla vastuullaan.

"Että ittestään se on kiinni, ei sitä ketään voi pakottaa et kyl sun täytyy nyt tulla. Et toisil on kipuja ja tämmösiä mut monta kertaan ne kivutkin unohtuu kun on siellä toisten sakis." H2

Haastateltavista kaikki kokevat olevansa itse vastuussa mihin, milloin ja kuinka usein osallistuvat. Valinnanvapaus sisältää siis vastuun mukana olemisesta toiminnoissa. Monet mainitsevat kotoa irtautumisen vastapainona tarpeen olla kotona niin, ettei ole koko ajan menossa.

Kaikki haastateltavat ovat saaneet tarpeeksi tietoa toiminnoista ja ovat tyytyväisiä tiedotukseen omalla kohdallaan. Sekä osa aktiivisista että satunnaisista osallistujista ovat kiinnostuneita, miten projektin toiminnoista tiedotetaan ikäihmisille ja antavat kehittämis ehdotuksia. Tiedotuksen tehostamisen takana löytyy ajatukset osallistujamäärän kasvamisesta ja alueella asuvista yksinäisistä, joita ei tule toimintoihin.

"kyllähän se tietysti se projekti tuntuu semmoselle houkuttelevalle mutta kyllä siinä sais olla jotain enemmänkin. Se on juuri se, että osanottajamäärä jää suhteellisen pieneksi, että niin mä sen ainakin nään." H5

"suurelta samat ihmiset käy paljon näissä että miten ihmeellä saatais ne todella yksinäiset liikkeelle? siinä on kyllä tekemistä. Eihän meillä mitään heikkoa kun me jaksetaan vielä mennä ja osallistua mut yksinäiset, siinä on kyllä työskä." H7

Näen, että halu tietää ja tehostaa tiedotusta osoittaa kiinnostusta projektin kehittymistä kohtaan. Monet haastateltavat esittävät, että jo toiminnassa mukana olevat voisivat kutsua yksinäisiä/muita ikäihmisiä toimintaan. Kolme haastateltavaa totesi vaikuttamismahdollisuuksia kysyttäessä, että he pyytävät ja kutsuvat muita ikäihmisiä mukaan aina kuin mahdollista.

"Kuka aina sattuu kohdalle niin kyllä mä niin paljon rohkee oon, et mää saatan sanoa, et mää on nyt menossa tuonne et etkös lähde matkaan?" H6

"Suostuttelen näitä toisia et mä aina sanon et "tuu ny!" tässäkin talossa on semmosia sattuu oleen lääkäriin meno niin "en mä taas

pääse" ja "mulle tulee ny vieras" mä sanon et semmoset vieraat voi pistää almanakan mukaan et silloin on se ja se tilaisuus ja mä oon siellä niin ei silloin tuu vieraat." H2

Särkelä (2009, 34) painottaa osallisuuden olevan paitsi tunne kuulumisesta ja jäsenyydestä johonkin, myös toimintaa lähennellen vaikuttamista. Muiden kutsuminen mukaan toimintaan edustanee näin ikäihmisten osallisuuden toiminnallista puolta.

5.3 Osallisuuden edistäminen

Niiranen (1997) näkee osallistumisen ja osallisuuden olevan keskenään vuorovaikutuksessa. Samalla kun osallisuuden kokemus motivoi ikäihmistä osallistumaan luoden kumppanuuden tunnetta, lisää osallistuminen heidän kokemusta osallisuudesta (Eloranta 2006, 16.) Koskiahon (2002) mukaan osallistuminen ja osallisuus ovat kytköksissä toisiinsa, sillä ilman osallisuutta eli johonkin kuulumisen tunnetta osallistumiselta puuttuu perusta (Särkelä 2009, 34).

Tutkimukseni tukee tätä ajatusta sillä haastateltavista aktiivista osallistujatyyppejä edustavien henkilöiden kohdalla toteutuu monta osallisuuden ilmentymää toiminnossa. He kaikki kokevat olevansa Kyttälänkylän jäseniä ja voivansa tulla toimintoihin omana itsenään. Lisäksi heidän viihtyvyytensä alueella on lisääntynyt ja he ovat kiinnostuneita toiminnan kehittämisestä ja muiden ikäihmisten saattamisesta toimintaan. Aktiiviset osallistujatyypit kokevat muista osallistujatyypeistä enemmän voivansa vaikuttaa toimintoihin. Säännöllinen ja usein tapahtuva osallistuminen toimintoihin muodostuu siis yhdeksi osallisuutta edistäväksi teemaksi. Muita osallisuutta edistäviä tekijöitä ovat: mahdollisuus vertaissuhteisiin, osallistumisen erilaiset mahdollisuudet, toimintojen läheisyys ja työntekijöiden suhtautuminen ikäihmisiin ja kyky innostaa mukaan toimintaan.

5.3.1 Mahdollisuus vertaissuhteisiin

Teemahaastattelurungon ulkopuolelta useassa haastattelussa nousi esiin Kyttälänkylä -projektin toiminnassa mukana olevien ikäihmisten tarve ja halu vertaissuhteisiin. Tältä osin tutkimustulokset vastaavat Mukan & Neuvosen (2006, 87) näkemystä, jonka mukaan vertaisuus motivoi. Nykypäivänä jokaisen tulee löytää ja valita itse vertaisensa, muuten motivaatiota ei synny (mt.,87). Osallisuuden on nähty kumpuavan ihmisen omasta halusta ottaa osaa ja vaikuttaa. Harjun (2005, 68) mielestä se on ennen muuta tahto- ja motivaatiokysymys ja siksi nimeän vertaissuhteet ja mahdollisuuden niiden solmimiseen ensimmäiseksi osallisuutta edistäväksi teemaksi. Vertaissuhteet jakautuvat haastattelujen perusteella neljään eri ryhmään eli vertaissuhdetyyppiin. Ensimmäinen vertaissuhdetyyppi muodostuu ikäihmisistä itsestään.

"Kerran tulee ja näkee et herranen aika täällä on kivaa, kahvikkin. Niin ne rupee taas ajattelemaan, että onhan se pieni aika pois siitä kun mä olen yksin tuolla seinien sisällä ja se on sitä, että mä pääsen ulos ja pääsen näkeen toisiakin. Se siinä on! Se täytyy muistaa, että näkee toisiakin saman ikäisiä, ettei vaan itteensä kattele."

H6

Haastateltavat mainitsevat muiden ikäihmisten mukana olon ja heidän tapaamisensa yhtenä suurimpana syynä siihen, miksi he osallistuvat toimintaan. Vertaisuus ja sen kokeminen tulee esille myös ikäihmisten myönteisissä kokemuksissa toiminnasta. Yksi haastateltava on jäänyt kaipaamaan pois muuttanutta ihmistä, jonka kanssa käytiin kiintoisia keskusteluja. Kertomuksessa tulee esille myös se, että persoonallisuutensa lisäksi henkilö on tuntunut muutenkin vertaiselta:

"Tosiaan oli vielä saman ikäinenkin. Niin sillä tavalla syntyy niitä mielenkiintoisia henkilöitä tällaisiin projekteihin jos niitä on syntyäkseen." H5

Ikäihmisten vuorovaikutuksen tukemisesta ja sen edistämisestä muodostuu näin yksi tekijä vahvistaa ikäihmisten osallisuutta Kyttälänkylä -projektin toiminnoissa. Toisena vertaissuhdetyyppinä haastatteluaineistosta nousee mies-sukupuoli. Molemmat mieshaastateltavistani esittivät toivomuksen, että miehiä tulisi lisää mukaan projektin toimintaan. Myös naishaastateltavieni kanssa puheeksi tuli miehien vähyys ja mahdolliset syyt, miksi miehet osallistuvat naisia vähemmän.

"Miehiä tarvittais enemmän, ettei ole ihan yhden tai kahden varas sa" H1

Miesten osallistumisen edistäminen näyttäytyy tärkeänä tekijänä varsinkin miespuolisille henkilöille. Molemmat kertovat Kyttälänkylä -projektin ulkopuolella suuntautuvista menoistaan, joissa tapaavat toisia miehiä. Samalla he viittaavat siihen, että olisi hyvä jos niin voisi olla myös projektin toiminnoissa. Tämä mielestäni osoittaa, että vaikka miehet uupuvat toiminnasta haastateltavat ovat kuitenkin kiinnostuneita Kyttälän kehittymisestä. Sen voi tulkita yhdeksi merkiksi osallisuudesta Kyttälässä. Toinen mainitsee yhdeksi vaihtoehdoksi miehille suunnatun ryhmän tai muunlaisen toiminnan järjestämisen. Kysymykseen, olisiko hyvä jos työntekijänä/ ohjaajana toimiva henkilö olisi itsekin mies vastauksena oli, että sille ei olisi mitään estettä vaikka nykyiset työntekijät kyllä hoitavat työnsä hyvin.

Kolmantena vertaissuhdetyyppinä aineistosta nousee esiin omaishoitajuus. Tämä tyyppinä eroaa kahdesta aikaisemmasta tyyppistä siten, että omaishoitajuus korostuu vertaissuhteissa vain yhden haastateltavan kohdalla. Tällaisesta tyyppistä käytetään nimitystä mahdollisimman laaja tyyppi (Ronkainen 2011). Omaishoitaja vertaisuustyyppinä nousee aineistossa vain vähän. Tyyppinä se on silti ikäihmisten kohdalla hyvin looginen ja mahdollinen.

"Omaishoitajalle on hyvin tärkeätä tää vertaistuki. Siinäkin ryhmässä missä on ollut muita omaishoitajia niin sehän on hyvin antava semmonen ryhmä kun saa ja voi kokea minkälaista niillä muilla on ja ja huomaa itsellä on semmonen ja semmonen asia paremmin ja kyllä ne on opettavaisia." H3

Toinen haastateltava kertoo myös omaisryhmään osallistumisesta. Hän on kuitenkin lopettanut ryhmän omaishoidettavien erilaisuuden vuoksi. Siinäkin on kyse siis vertaisuudesta, joka ei ole tällä kertaa toteutunut henkilön kohdalla. Seurauksena oli, että hän ei kokenut tarvetta osallistua enää ryhmään.

Neljäs vertaissuhdetyyppi on myös mahdollisimman laaja tyyppi, joka esiintyy vain yhdessä haastatteluaineistossa. Tyyppinä se on silti ymmärrettävä vaikka ei kovin todennäköinen. Neljäntenä vertaisuudesta muodostuu syntyperäisestä tamperelai-

suudesta. Haastateltava itse on paljasjalkainen tamperelainen ja kokee, että toiminta kutsuisi luokseen vielä enemmän jos siellä tapaisi toisia vertaisiaan, joiden kanssa jakaa muistoja ja muutoin ylläpitää tamperelaisuutta.

5.3.2 Osallistumisen eri mahdollisuudet "jokaiselle jotakin"

Kolme osallistujatyyppiä pitävät sisällään eri tapoja osallistua ja sitä kautta eri tapoja tulla osalliseksi. Valikoiville osallistujille osallistumiseen vaikuttavat muun muassa ryhmän koko, toiminnan säännöllisyys tai kertaluontoisuus. Usea haastateltava kokee tietyin ajoin kokoontuvan pienryhmän toimivana ratkaisuna itselleen.

"Minä en oo semmoinen, et mä isois ryhmissä viihtyisin mut nää ei oookkaan ollu semmosia isoja ryhmiä vaan on ollu semmosia sopi via." H3

Kuten aikaisemmin todettu eräs haastateltava koki pienryhmän paikaksi, jossa voi saada ja myös antaa itsestään enemmän. Sitä kautta sitoutuminen itselle mielekkäisiin toimintoihin vankistuu. Toinen haastateltava viittaa omaishoitajuutensa rajoittavan osallistumista siten, että kertaluontoiset tilaisuudet jäävät väliin. Ainoan mahdollisuuden luovat täten säännöllisesti noin kerran viikossa kokoontuvat ryhmät. Kolmas haastateltava mainitsee kertaluontoiset ehdottomasti parempina ja tarpeellisina. Usea haastateltava mainitsee kertaluontoiset retket mukavana arjen lisänä. Sen ei tarvitse olla mitään suurta tai ihmeellistä. Pieni keikaus lähelle riittää.

Vaikuttamisen tarvetta kysyttäessä pari haastateltavaa mainitsee viitatessaan nykyiseen elämäntilanteisiinsa, että eivät halua eivätkä jaksaa vaikuttaa toimintoihin sen enempää. He mielellään ottavat sen vastaan, mitä annetaan. Toimintojen monipuolisuutta tarkastellessa kyse ei siis ole pelkästään sisältöjen erilaisuudesta vaan myös mahdollisuudesta osallistua toimintaan eritasoisesti. Oman motivaation ja osallistumisesta kannettavan vastuun ja vaikuttamisen rinnalla on tärkeää saada osallistua ilman velvollisuuksia ja vastuuta. Vaikuttaminen ja olla vaikuttamatta- teema näyttyy niin muualle sitoutuneen, valikoivien kuin aktiivisten osallistujatyyppien kohdalla.

Osallisuutta edistettäessä onkin tärkeää huomioida se, että tarvitaan erilaisia tapoja olla osallisina, koska sekä asiakkaat että organisaatiot ovat erilaisia (Laitila 2011).

5.3.3 Toimintojen läheisyys " Sitä toimintaa on tässä ja tulee lähdettyä"

Kaikki osallistujatyypit mainitsevat toimintojen läheisyyden yhtenä myönteisistä asioista projektissa. Läheisyys on yksi suurimmista asioista, joka vaikuttaa osallistumiseen ja sitä kautta myös osallisuuden kokemiseen. Osa haastatelluista viittasi siihen, että aikaisemmin olivat käyneet muualla pidemmän matkan päässä ja kulkemisen haastavuuden takia osallistuminen oli jäänyt jossain vaiheessa. He olivat oikein tyytyväisiä siihen, että naapurissa on kuntosalit ja jumpat, jonne liikuntarajoitteisetkin voivat tulla. Yksi haastateltava, joka ei ole ottanut osaa toimintoihin muiden kiireidensä takia yhtyi muihin. Kaikki pitävät tärkeänä ja hienona, että tässä lähellä on kaikki; toiminnot ja ne ihmiset, joihin on syntynyt yhteys projektin aikana. Erityisesti ikäihmisen selviytyminen ja osallistuminen on ikääntymisen myötä yhä voimakkaammin yhteydessä ympäristön ominaisuuksiin. Ikäihmisen osallistumista tukevana tekijöinä nähdään yhteys tiloihin ja toimintoihin, joka pitää sisällään ajatuksen toimintojen läheisyydestä (Mäkinen, Kruus-Niemelä & Roivas 2009, 112).

Sanasto tasolla läheisyyden teema tulee ilmi Kyttälässä asuvien vastauksista, joissa vilisee sana: tässä. Yksi haastateltavista taas asuu Kyttälän alueen ulkopuolella, joten läheisyys teema ei tule esiin hänen vastauksissaan. Hän ei myöskään koe olevansa Kyttälänkylän jäsen. Läheisyyden voidaan siis nähdä vaikuttavan jäsenyyden kokemukseen ja sitä kautta osallisuuteen toiminnoissa. Etäisyydestä ja jäsenyyden kokemuksen puutteesta huolimatta haastateltava tuo esiin tyytyväisyyden siitä, että on päässyt kuitenkin mukaan toimintoihin. Osallistuminen on mahdollista vaikka henkilö ei ole varsinaisesti Kyttälänkylän asukas.

5.3.4 Työntekijöiden rooli ja merkitys " Nääs arvostetaan ikääntyneitäkin"

Jokainen haastateltava eli kaikki osallistujatyypit näkevät työntekijällä olevan suuri merkitys ihmisten osallistumiseen ja vaikutus siihen, miten toiminnat koetaan. Usea haastateltava nosti tärkeäksi kokemukseksi työntekijöistä sen, että ikäihmisiä arvostetaan.

"Erittäin myönteiset (kokemukset työntekijöistä) että vanhuksia, vanhoja ihmisiä kohtaan osataan olla niin myönteisiä ja ja semmosia niin kun sanotaan pehmeitä. Eikä olla et me ollaan sitä ja sitä titteliä ja me nyt sitten teitä ohjataan tässä vähän niin kuin säälistä." H2

Edellä mainittu kuvaus toiminnassa mukana olevien yläpuolella puuhavista työntekijöistä edustaa mielestäni osallisuutta nakertavaa osallistamisen- ajatusta, jossa ihmisiä käsketään tai kehoitetaan esimerkiksi säälistä osallistumaan, koska he eivät itse ymmärrä omaa parastaan. Tällöin ihmisen oma aktiivisuus unohdetaan ja jätetään huomioimatta. Esimerkiksi toimintakykyä ajatellessa kyse on pelkästään näkyvän ja tämänhetkisen aktuaalisen toimintakyvyn tarkastelusta, jolloin jätetään pois sen potentiaalinen puoli (Seppänen 2006, 38).

Osallisuus- ajatukseen sopii paremmin haastateltavien mainitsema ikäihmisten innostaminen ja houkuttelu, jota tutkimuksen mukaan tapahtuu toiminnoissa.

Arvostaminen ja innostaminen pitävät sisällään myös myönteisyyden, joka mainitaan työntekijän tärkeänä piirteenä.

"Se on juuri et niitten myönteisyyshän se on jolla saadaan ihmisiä mukaan mikäli ihmiset haluaa. Houkutella, siis voi sanoa et ikäihmisiä tarvii melkein kun houkutella et tule nyt" H2

Kolmantena tärkeänä työntekijän piirteenä nähdään tasapuolisuus ja kyky suhtautua kaikkiin ihmisiin samalla tavalla. Lämmin vastaanotto saa tuntemaan olevansa kuin ystävien joukossa. Se voi sisältää katsekontaktin oton jokaiseen tai kaikkien kätteleminen niin, että ihminen kokee tulevansa huomatuksi. Mitään sen ihmeellisempää ei tarvita. Neljäntenä tärkeänä piirteenä mainitaan työntekijöiden vapaus olla omana itsenään.

"Jokainen on omalla tavallaan temperamenttinen ja omalla tavalla tuo sen esille. Nekään ei oo sillä tavalla kaavotettuja, sama ilme naamassa aina, vaan on erilaisia ja vapaita. Tää kans kun on vapaita niin ne vapautuu ne ihmisetkin." H6

Viidentenä piirteenä korostetaan kykyä toimia vapaaehtoisten kanssa ja arvostaa heitä. Siihen ja muihin ikäihmisten mielestä tärkeisiin työntekijän piirteisiin liittyy läheisesti sosiokulttuurisen innostamisen näkemys työntekijän merkityksestä. Työntekijän tarkoituksena on toimia helpottajana ja välittäjänä. Tehtävä tarkoittaa sitä, että työntekijä on ryhmän elämän helpottaja, organisoija tavoitteiden ja metodien asiantuntija. Helpottamisen tehtävä liittyy erityisesti ryhmän organisointiin ja toiminnan suunnitteluun. Tehtävä on selkeyttää tavoitteita ja mielipiteitä, herättää kyvyt odottaa ja unelmoida (Kurki 2007b, 209.)

Työntekijöiden asennoituminen, innostus ja kyky kohdata ihmiset tasapuolisesti toimii pohjana lämpimälle ja vastaanottavaiselle ilmapiirille. Sen on todettu olevan yksi tekijä, joka vaikuttaa ihmisten osallistumiseen ja sitä kautta myös osallisuuden kehittymisen edellytyksiin (European Commission 2010b, 34). Näen, että varsinkin toimintojen alussa työntekijän merkitys ilmapiirin ylläpitäjänä korostuu. Toimintojen kestäessä vuosia niihin osallistuvat ihmiset ovat myös avainasemassa sen määrittelyssä, miten uudet ihmiset otetaan vastaan, miten erilaisuuteen suhtaudutaan jne. Kaikki haastateltavat kuvasivat Kyttälänkylä- projektin toimintoja ja niissä vallitsevaa tunnelmaa hyväksi ja hyväksyväksi. Muualle sitoutunutkin ihminen koki, että jos ei olisi muuta toimintaa, hän mielellään osallistuisi. Hän näki, että Kyttälänkylässä sekä työntekijät että toiminnassa mukana olevat ihmiset ottavat hyvin vastaan ihmiset.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET

Haastateltavien vastauksissa nousi esiin ajatuksia, joita voi hyödyntää projektin kehittämistyössä. Viisi haastateltavaa kokivat erittäin tärkeäksi tiedottamisen ja uusien ihmisten saamisen mukaan toimintaan. Samojen henkilöiden kanssa puheeksi tuli myös alueella asuvat todella yksinäiset ihmiset, joiden saavuttaminen on hankalaa.

Tämä vastaa näkemystä ikäihmisten keskuudessa havaitusta polarisoitumisesta, jolla tarkoitetaan ikäihmisten jakautumista kahtia. Ensimmäinen osa ikäihmisistä ottaa monipuolisesti osaa yhteiskunnallisiin toimintoihin tiedostaen vaikuttamismahdollisuutensa ja oikeutensa. Toinen osa koostuu taas ikäihmisistä, jotka ovat ajautumassa tai ovat jo ajautuneet yhteiskunnallisten toimintojen ulkopuolelle ja joilta uupuu sosiaalisten suhteiden tuoma tuki. Yhdeksi vanhuuden näkökulmaksi on muotoutunut haavoittuvuus, jossa kiinnitetään huomiota juuri vanhusväestön keskinäiseen eriarvoisuuteen ja suhteelliseen deprivatioon, jolloin elämänlaadussa on puutteita vaikka aineellinen köyhyys on taaksejäänyttä (Noppari & Koistinen 2005, 22; Mukka & Neuvonen 2006, 84.)

Tukea tarvitsevien ihmisten tavoittaminen ja ylipäättään tiedon saannin kehittäminen voidaan mielestäni rinnastaa etsivän työn kokeilemiseen ikäihmisten parissa. Kyttälänkylän asukkaista voitaisiin perustaa etsivän työn työryhmä, johon kuuluisi alueen vapaaehtoisia ikäihmisiä eri taloista. Tällä hetkellä osa haastateltavista toimii jo toisten ikäihmisten kutsujina mutta uskon, että rakentamalla innostustoiminnalle selvät kehykset yksinäisiä ikäihmisiä voisi tavoittaa paremmin jatkossa. Työryhmään kuuluvat saisivat tukea toisilta jäseniltä ja yhdessä voitaisiin kehittää uusia keinoja saada ihmisiä mukaan toimintaan.

Työryhmässä olisi mahdollista kehittää parivuorottelujärjestelmä, joka varmistaisi sen, ettei kukaan joudu yksin ottamaan kutsumisvastuuta. Innostajatoiminnassa yhdistyisi tutkimuksessa esille tulleet suullisen tiedotuksen tehokkuus ja kaksitasoinen vertaisuus sillä sekä ikäihmiset voisivat rohkaista toisia ikäihmisiä että työryhmässä toimivat saisivat toisiltaan vertaistukea. Tällaisen innostajaryhmän kokoamisessa tulisi muistaa vapaaehtoisuus niin kuin kaikissa muissakin Kyttälänkylä -projektin toiminnoissa. Vapaaehtoisuus koskisi myös niitä ihmisiä, joiden luokse innostajaryhmän jäsenet pyrkivät. Työntekijä toimisi vapaaehtoisten rinnalla sillä vastuuta ei voi säilyttää ikäihmisten harteille. Ikääntyessä on todennäköisiä ne päivät, jolloin voimat saattavat olla vähissä ja jokaisen tulisi osallistua tai olla osallistumatta omien voimavarojensa mukaan.

Niin kuin Kairala (2010) painottaa, jokaisella on oikeus osallistua mutta myös olla osallistumatta toimintoihin. Tärkeintä on, että mahdollisuus valintoihin luodaan ja että

valinnan mahdollisuuksista pystytään tiedottamaan alueen ikäihmisille. Uskon haastateltavieni tapaan, että kokemustieto ikäihmiseltä toiselle on tehokas keino lisätä ihmisten tietoisuutta Kyttälänkylän toiminnoista. Suullisen tiedotuksen rinnalla tärkeänä tiedotuskanavana haastateltaville näyttäytyi kuukausittain lähetettävä kuukausikirje. Se edisti myös ikäihmisten osallisuuden kokemusta vaikka he eivät olisikaan osallistuneet toimintoihin.

7 POHDINTA

Opinnäytetyössäni lähestyin ikääntymistä sen monikasvoisuudesta käsin. Tutkimukseni syksyn läpi jatkuneena prosessina on auttanut minua ymmärtämään myös osallisuuden kirjoa. On olemassa tiettyjä asioita ja tekijöitä, joiden voidaan sanoa määrittävän osallisuutta yleisesti. Näitä tekijöitä olen pyrkinyt tarkastelemaan opinnäytetyössäni. Samalla on kuitenkin todettava että ihmisestä riippuen meillä jokaisella on omasta elämäntilanteestamme, persoonallisuudestamme, kyvyistämme käsityksistämme ja tunteistamme kumpuavat tarpeet osallistua ja tulla osalliseksi sekä pienissä että isoissa yhteisöissä. Projektissa mukana olevat ikäihmiset ovat iältään 65-95-vuotiaita. Suuri ikäjakauma asettaa haasteita toiminnan suunnittelulle ja toteuttamiselle ja sitä kautta osallisuuden kehittymiselle. Tapoja tulla ja olla osallinen on niin monta kuin meitä ihmisiäkin. Tämä johtaa meidät takaisin osallisuuden edistämisen työntekijäteemaan ja sen alatyyppeihin, joka koostui ihmisten tasa-arvoisesta kohtaamisesta ja jokaisen huomioimisesta toiminnassa.

Olen samaa mieltä erään haastateltavan kanssa siitä, että edellä mainittuun ei tarvitse sen ihmeellisempiä prosesseja. Ainoa vaatimus on, että pysähdytään ja kuunnellaan, mitä jokaisella on sanottavanaan ja hyväksytään ihmiset sellaisina kuin he ovat. Olen hyvin kiitollinen Tampereen Kaupunkilähetys ry:n Kyttälänkylä -projektille ja eritoten haastatteluihin osallistuneille ikäihmisille. He antoivat minulle mahdollisuuden kuunnella ja esittää seitsemän erilaista ääntä ja lukuisia kokemuksia niiden äänten takaa. Uskon, että jatkossa ikäihmisten äänet ja niiden kuuntelu vain vahvistuvat ja

toivon, että opinnäytetyöni on osaltaan edistämässä sen suuntaista kehitystä ainakin Kyttälänkylä -projektissa.

LÄHTEET

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Haarni, Ilka 2010. Kolmas elämä Aktiiviset eläkeläiset kaupungissa. Tallinna: Ikäinstituutti Gaudeamus Helsinki University Press

Harju, Aaro 2005. Teoksessa Nylund Marianne & Yeung Anne Birgitta (toim.) Vapaaehtoistoiminta anti, arvot ja osallisuus. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Heikkilä, Tarja. 2008. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2004. Tutkimushaastattelu Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hyvinvointi 2015 -ohjelma Sosiaalialan pitkän aikavälin tavoitteita. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2007:3 Helsinki: Yliopistopaino.

Kurki, Leena 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen. Tampere: Vastapaino.

Kurki, Leena 2007a. Innostava vanhuus. Anjalankoski: Oy FINN LECTURA Ab.

Kurki, Leena 2007b. Teoksessa Saastamoinen Mikko & Nivala Elina 2007. Nuorisokasvatuksen teoria – perusteita ja puheenvuoroja. Tampere: Yliopistopaino.

Kurki Leenan pitämä luento Tampereen Kaupunkilähetyksen työntekijöille 3.2.2010 Tampere: De Gamla Huset- vanhainkoti

Kyttälänkylä -projektin esite syksy 2011. Tampereen Kaupunkilähetyks ry.

Kyttälänkylä -projektin väliarviointi syksy 2010. Tampereen Kaupunkilähetyks ry.

Lehto, Markku 2007. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007:8 Tie hyvään vanhuuteen. Vanhusten hoidon linjat vuoteen 2015. Tampere.

Lumme- Sandt, Kirsi 2005. Teoksessa Haastattelu tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Toim. Johanna Ruusuvaori ja Liisa Tiittula. Tampere: Vastapaino.

Madsen, Bent 2010. Nationalt Videncenter for Inklusion og Eksklusion (NVIE) Inklusion ja syrjäytymisen luennot Children at Risk-kurssi 2.9- 17.12.2010 Tanska: Roskilde University College Zealand.

Metteri, Anna 2003. Kohtaamiset sairastavan kansalaisen ja palvelujärjestelmän suhteissa. Luottamuksen rakentumisen näkökulma. Teoksessa A. Metteri (toim.): Syntykö luottamusta? Sairastaminen, kansalainen ja palvelujärjestelmä. Helsinki: Edita.

Mukka, Roope & Neuvonen Aleksis 2006. Yksilön ääni Hyvinvointivaltio yhteisöjen asialla. Sitran raportteja 69. Helsinki. Edita Prima Oy.

Mäkinen, Elisa, Kruus-Niemelä, Maria & Roivas, Marianne 2009. Ikäihmisen hyvä elämä: ympäristön merkitys vanhustenkeskuksessa. Metropolia ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja A, Tutkimukset ja raportit. Helsinki. Yliopistopaino.

Noppiari, Eija & Koistinen, Paula (toim.) 2005. Laatu vanhustyöhön. Tampere. Tammer-Paino Oy.

Nurmi, Jari-Erik & Ahonen, Timo & Lyytinen, Heikki & Lyytinen, Paula & Pulkkinen, Lea & Ruoppila, Isto 2006. Ihmisen psykologinen kehitys. WSOY Oppimateriaalit Oy 1. painos

Porkka, Suvi- Tuuli 2009. Työohjaamisen taito Oppikirja vapaaehtoistyön työnohjaajalle. Suomen Mielenterveysseura. SP- Paino.

Ronkainen, Jussi 2011. Menetelmäopintojen Luennot 31.1-3.2.2011 Joensuu: Humanistinen Ammattikorkeakoulu

Seppänen, Marjaana 2006. Gerontologinen sosiaalityö. Yliopistopaino Kustannus. Helsinki

Taipale, Vappu 2011. Ikääntymisen hyväksyminen -luento 12.10.2011. Tampere. Kaupunginkirjasto Metso.

Internet- lähteet

Eloranta, Hanna 2006. Pro - gradututkielma Tampereen yliopisto Terveystieteen laitos. Viitattu 6.11.2011 http://www.sosiaaliportti.fi/File/f8d0663a-6a7a-49ed-8ef3-13531a25483c/Eloranta_gradu.pdf

Suomen perustuslaki. Finlex 2011 11.6.1999/731

Viitattu 6.10.2011 <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

Huttunen, Jussi 2011. Duodecim Terveyskirjasto. Artikkel: Ikäihmisten määrä Suomessa. Viitattu 6.10.2011

http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=ldk00281

Jelli- järjestötietopalvelu, osallisuussanasto 2011. Viitattu 15.10.2011 <http://www.jelli.fi/osallisuus/osallisuus-sanasto/>

Kairala, Maarit 2010. Koulutusmateriaali: Osallisuus ikäihmisten näkökulmasta. Lapin yliopisto 18.11.2010 Viitattu 25.10.2011

<http://www.avi.fi/fi/virastot/lapinavi/Ajankohtaista/Tapahtumatjakoulutukset/Koulutusmateriaalit/Documents/17.-18.11.10%20Rovaniemi,%20Lapin%203.%20Mielenterveys->

%20ja%20p%C3%A4ihdep%C3%A4iv%C3%A4t/Osallisuus%20ik%C3%A4ihmisten
%20n%C3%A4k%C3%B6kulmasta%20lopullinen.pdf

Laitila, Minna 2011. Osallisuudesta ja kokemusasiantuntijuudesta Viitattu 15.10.2011
[http://www.verkkohaltuun.fi/kaikkien_kirjasto/osallisuudesta_ja_kokemusasiantuntijuu
desta](http://www.verkkohaltuun.fi/kaikkien_kirjasto/osallisuudesta_ja_kokemusasiantuntijuu
desta)

Naegele Gerhard & Schnabel, Eckart with the contribution of Willem van de Maat,
Jan & Kubicki, Pawel & Principi, Andrea & Rostgaard Tine Measures for social inclu-
sion of the elderly: The case of volunteering Working paper Viitattu
15.10.2011 <http://www.eurofound.europa.eu/pubdocs/2010/55/en/4/EF1055EN.pdf>

Sosiaali- ja terveydenhuollon lakisäätöiset palvelut 2011. Esitteitä 2001:7 Viitattu
3.10.2011 <http://pre20031103.stm.fi/suomi/pao/julkaisut/lspesite.htm>

Sosiaali- ja terveysministeriö. Ikääntyneitä koskevan lainsäädännön vahvistaminen
viitattu 6.10.2011
[http://www.stm.fi/vireilla/lainsaadantohankkeet/sosiaali_ja_terveydenhuolto/ikaantyne
et](http://www.stm.fi/vireilla/lainsaadantohankkeet/sosiaali_ja_terveydenhuolto/ikaantyne
et)

Särkelä, Mona 2009. . Pro gradu-tutkielma [Miten huono-osainen voi olla osallinen?
Tarkastelussa päihteidenkäyttäjien, toimeentulotuen saajien, vankien ja asunnottomi-
en osallisuus ja aktiivinen kansalaisuus](#) Viitattu 15.10.2011

<http://kans.jyu.fi/aineistot/Maisteriohjelman-gradut/Sarkela-Mona-Gradu.pdf>

Tampereen Kaupunkilähetys ry:n sivut Viitattu
10.10.2011 <http://www.tampereenkaupunkilahetys.net/?sid=127>

Tampereen Kaupunki. Konsernihallinto. Talous- ja strategiaryhmä, tietotuotanto ja
laadunarviointi. Tampereen väestö 31.12.2006 Ikäryhmittäin ja osa-alueittain Viitattu
24.10.2011 <http://www.tampere.fi/tiedostot/5mZmPGerv/vaesto2006>.

LIITTEET

Liite 1

Ikäihmisten haastattelurunko

ORIENTAATIOKYSYMYKSET

- ikä/ syntymävuosi
- siviilisääty: leski/eronnut/ naimisissa/ sinkku/ omaishoitaja
- entinen ammatti /elämäntilanne/harrastukset/

1. Toimintoihin osallistuminen

- mistä asti?
- mihin toimintoihin ja kuinka usein?
- yksin vai yhdessä jonkun kanssa
- minkälaisena kokenut projektin ja sen toiminnot?
- onko tärkeää?

2. Syitä osallistumiseen

- miksi on osallistunut ko. toimintoihin?
- kertaluontoisuus
- jatkuvuus
- onko tarpeeksi usein/ monipuolista?
- motivaatio
- onko saanut toiminnoista?
- onko pystynyt antamaan jotain itse?

3. Osallisuuden ilmeneminen

- Kyttälänkylän jäsenyyden kokemus
- vaikuttamismahdollisuudet
- mielipiteen merkitys
- arviointi, palaute
- oma rooli
- tiedotus

4. Osallisuuden edistäminen

- tarpeitten kartoitus, miten?
 - mielipiteen jakaminen jatkossa
 - työntekijöiden rooli
 - tiedotuksen kehittäminen
-
- Haluaisitteko vielä sanoa jotakin?
 - Onko jotain sellaista, jota minä en ymmärtänyt ollenkaan kysyä. Miten haluaisit te tietoa ja palautetta tästä tutkimuksesta